

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Právní postavení a majetková odpovědnost spolků

Plzeň 2016

Václav Klečka

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Právní postavení a majetková odpovědnost spolků

Vypracoval:

Václav Klečka

Studijní program:

Právo a právní věda

Studijní obor:

Právo

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Alexander Šíma

Katedra občanského práva

Plzeň 2016

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2016

Václav Klečka

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Alexanderovi Šímovi, za odborné vedení a pomoc poskytnutou při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1 Obecná charakteristika	2
1.1 Dělení spolků.....	3
1.2 Zakotvení práva svobodně se sdružovat	4
2 Historický exkurz	5
2.1 Vývoj spolkového práva	5
2.2 Právní úprava v Českých zemích.....	7
3 Úprava spolků v zákoně č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů	13
3.1 Vymezení pojmu.....	14
3.2 Založení občanského sdružení	15
3.3 Vznik občanského sdružení	18
3.4 Stanovy občanského sdružení.....	18
3.5 Zánik občanského sdružení.....	22
4 Současná právní úprava	24
4.1 Vymezení pojmu.....	24
4.2 Založení spolku.....	24
4.3 Vznik spolku	26
4.4 Členství ve spolku.....	27
4.5 Organizace spolku	29
4.6 Zrušení spolku	33
4.7 Likvidace právnické osoby	35
4.8 Likvidace spolku.....	36

4.9	Přeměna právnické osoby (spolku).....	38
4.10	Pobočný spolek	41
5	Komparace s předchozí právní úpravou	42
6	Postavení a účel spolku	44
6.1	Postavení spolků	44
6.2	Účel spolku	49
7	Hospodaření a majetková odpovědnost spolků.....	52
7.1	Hospodaření spolků	52
7.2	Majetková odpovědnost spolků	58
	Závěr.....	61
	Resume	63
	Seznam použitých zkratk	65
	Použité zdroje	65
	Požité právní předpisy	68

Úvod

Spolkové právo patří mezi základní lidská práva, samotné právo osob na spolčování/ sdružování je garantováno Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Právní úprava spolkového práva doznala v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku změny, byl zrušen zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a spolkové právo se stalo součástí občanského zákoníku. Touto změnou, stejně jako vývojem spolkového práva, bych se rád ve své diplomové práci zabýval.

Tématem této práce je právní postavení a majetková odpovědnost spolků. Práce bude rozdělena do čtyř částí, které kopírují předem domluvené zásady (historický exkurz, zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, současná právní úprava, postavení a účel spolku a hospodaření a odpovědnost spolku).

Začátek práce se budu věnovat vývoji spolkového práva. Provedu historický exkurz se zaměřením hlavně na vývoj tohoto práva na území Českých zemí, který se zde pokusím popsat. Kapitola bude končit rokem 1990.

Následující dvě kapitoly budou popisovat právní úpravu spolkového práva od roku 1990. První z nich bude zaměřena na právní úpravu spolků podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a na ni naváže úprava podle nového občanského zákoníku, jenž předchází úpravu nahradil. V závěru pak bude provedena komparace výše zmíněných právních předpisů.

Pokračovat budu částí, kde se zaměřím na právní postavení spolku a jeho účel.

Závěrečná část bude věnována hospodaření a majetkové odpovědnosti spolku. Cílem této kapitoly bude popsat způsoby financování spolků, jejich odpovědnost za závazky, stejně tak jako odpovědnost členů spolku za závazky spolku.

1 Obecná charakteristika

Spolek je základním druhem korporace, jedná se o právnickou osobu založenou za účelem naplňování určitého společného zájmu, fungující na základě vlastní samosprávy a dobrovolnosti. Předchozí právní úprava spolek nazývala občanským sdružením (úprava z roku 1990) nebo dobrovolnou organizací (zákon z roku 1951). Spolek je primárním korporacním nástrojem naplňování svobody sdružování, tato svoboda je garantována ústavní pořádkem České republiky.¹

Spolek je nejjednodušší právnická osoba, dobrovolně sdružující alespoň tři osoby, přičemž členem mohou být jak fyzické, tak právnické osoby, které jsou zastoupeny svým statutárním orgánem.

„Spolky vycházejí z osobní korporativní podstaty neboli z personálního substrátu, který je projeven v právní formě institucionálně organizovaného členstva na principu dobrovolnosti, a je vyjádřen autonomním občanskoprávním projevem vůle stát se členem. Povahově je spojen se spolkovou samosprávou a vyplývá ze svobodného výkonu ústavně zaručeného politického či sociálního práva spolčovacího.“²

V roce 2014 bylo u nás registrováno přes 133 000 takovýchto spolků (občanských sdružení) a tento počet rok od roku stoupá. Nárůst oproti roku 2013 činil téměř 3 %.³

K samotnému sdružování lidí dochází už od doby vzniku lidstva. Za spolek lze brát i rodinu, tj. seskupení osob žijících na příbuzenské bázi. I ta je z hlediska výše uvedené definice spolkem. Společným zájmem pak mohlo být například obstarání potravy.

Vývojem lidstva se přešlo od spolků založených na příbuzenském vztahu primárně do roviny hledání společného účelu (důvodu proč spolek zakládat).

¹ Eliáš, Havel, Bezouška, a kol., 2014, s. 125

² Telec, I., 1998, s. 73

³ ČZSO

V dnešní době si pod pojmem spolek můžeme představit „*společenství soukromého práva, které je právnickou osobou sdružující primárně fyzické osoby, s omezenou druhotnou účastí právnických osob, pokud se nejedná o sdružení právnických osob či svazy spolků*“⁴

Právo sdružovat se je možné považovat vedle práva na svobodu myšlení a svědomí za základní předpoklad pro realizaci svobody projevu a významný znak demokratické společnosti.⁵

1.1 Dělení spolků

Spolky lze dělit na jednotlivé druhy. Toto dělení se měnilo s přijímáním nových právních úprav.

Císařský patent 1852

Za císařského patentu byly spolky rozděleny **podle účelu**. Byly založeny spolky pro podporu věd a umění, pro povzbuzení a oživení zemědělství, pro podniky hornické aj. (celkový výčet je uveden v kapitole zabývající se Císařským patentem)

Zákon o právu spolčovacím

V tomto zákonu se spolky dělily na spolky **politické a nepolitické** (ostatní) s tím, že pro spolky politické platily, mimo podmínek společných pro oba typy i podmínky zvláštní.

Zákon o dobrovolných organizacích a shromažďování (1951)

Dobrovolné organizace se dělily stejně jako u císařského patentu **podle účelu** svého vzniku na organizace mládeže, sportovní organizace aj. (více v části věnované tomuto zákonu)

⁴ Ronovská, K., 2008, s. 24

⁵ Jemelka, L., Břeň, J., 2007, s. 2007, s. 3

Zákon o sdružování občanů

Rozdělovalo se na občanská sdružení (sdružení zakládaná fyzickými osobami) kam patřily svazy, spolky, kluby, hnutí apod. a na sdružení právnických osob.

Spolková úprava obsažená v NOZ

Spolky lze z hlediska jejich právní úpravy dělit na spolky obecné a spolky zvláštní. Zvláštními spolky jsou oborové organizace a organizace zaměstnavatelů, které jsou upraveny v § 3025 NOZ. Ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách a spolků se v důsledku tohoto ustanovení přeneslo na zvláštní spolky, v tom rozsahu v jaké neodporuje jejich zástupců zaměstnavatelů a zaměstnanců.⁶

1.2 Zakotvení práva svobodně se sdružovat

Právo svobodně se sdružovat je v současné době zakotveno nejen ve většině ústav demokratických států, ale i v celé řadě mezinárodních úmluv (př. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod), které deklarují i výslovné vyjádření svobody oborového sdružování. Všechny tyto dokumenty povolují omezovat právo na svobodu sdružování pouze v případech stanovených v zákoně a to jedině v závažných případech.⁷

Právo na svobodné sdružování osob je zaručeno Listinou základních práv a svobod, která je součástí Ústavy České republiky. Právo svobodně se sdružovat a spolčovat je zachyceno v článku 20 Listiny, kde se doslovně píše: „*právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.*“⁸ Občané mají na základě tohoto článku možnost zakládat i politické strany a hnutí. Omezit lze toto právo pouze v případě, které stanoví zákon a jestliže je to nezbytné pro bezpečnost státu,

⁶ § 3025 NOZ

⁷ Ronovská, K., 2004, s. 136

⁸ Čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předchází se tímto omezením trestným činů, nebo je omezeno za účelem ochrany práv a svobod druhých.⁹

Úprava svobodného spolčovacého práva je zanesena i do Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V tomto článku stojí:

1. *„Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružování se s jinými, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů obory nebo vstupovat do nich.*

2. *Na výkonu těchto práv nemohou být uvalena žádná omezení kromě těch, která stanoví zákon, a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Tento článek nebrání uvalení omezení zákonných omezení na výkon těchto práv příslušníky ozbrojených sil, policie a státní správy“¹⁰*

2 Historický exkurz

V této části bude uveden vývoj spolkového práva. V začátku této kapitoly jsou zmíněny spolky od starověkého Říma. Největší pozornost v této části práce bude věnována úpravě spolkového práva na území Českých zemí.

2.1 Vývoj spolkového práva

Sdružování lidí znali lidé již ve starověku, zmínky o sdružování lidí lze nalézt i v Zákonu 12 desek z 5 stol. př. n. l. Ve starověkém Římě se spolky nazývaly *collegia* nebo *sodaliciis*. Význam slova by šel dnes přeložit jako soukromé korporace. Byl zde již odklon od spolků založených na příbuzenském vztahu.

Spolky byly již za Římské republiky hojně rozšířeny, jednalo se o živnostenské cechy, řemeslné cechy, pohřební bratrstva nebo kněžské sbory. Za

⁹ Čl. 20 odst. 2 a 3 Listiny základních práv a svobod

¹⁰ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

republiky bylo tvoření takovýchto cechů volné, na svobodném uvážení zakládající skupiny. Po založení podléhaly spolky (collegia nebo sodalicii) doзору senátu. Za Césara a Augusta bylo velké množství spolků z politických důvodů rušeno. Augustem vydaná Lex Iulia de collegiis et sodaliciis zakazovala volné vytváření nových spolků, nově vznikající spolky potřebovaly povolení císaře nebo senátu. Toto povolení jim neudělovalo právní osobnost, ale bylo to pouze opatření policejního rázu. Právní způsobilost vznikla na základě tohoto opatření až vytvořením spolku. Rozsah právní způsobilosti se postupem času vyvíjel. Od vlády Marka Aurelia byla spolkům dána možnost propouštět své otroky, do té doby nebylo něco takového přípustné. Při právních jednání byly tyto spolky zastupovány svými představenými nebo jednatelem, za jejichž delikty spolek neručil. Spolky měly v této době podobné postavení jako obce, ale bez výhod, které plynuly obcím z jejich veřejnoprávního postavení¹¹

Spolky jako právní instituce přetrvaly i po zániku Římské říše a lze se s nimi setkat po celý středověk (církve).

Panovníci ve středověku si uvědomovali velký význam sdružování osob za určitým účelem a často se snažili různými překážkami regulovat vznik nových spolků. Vznik a činnost spolku musela být většinou výslovně schválena veřejnou mocí. Právo na svobodné shromažďování osob nebylo dovoleno ani v Deklaraci lidských a občanských práv z roku 1789.¹²

*„Středověk byl pro sdružování lidí vůbec dobou dvousečnou. Na straně jedné dobové komparativistické náhledy – kdy člověk sám o sobě jako entita mnoho neznamenal a jeho veškerý život se odehrával od kolébky po hrob v rámci širší jednotky (primárně rodiny, resp. rodu) – sdružování lidí na bázi stavovské, cechovní aj. jednoznačně přály, na straně druhé se tu (až na výjimky) nedá hovořit o sdružování na bázi dobrovolnosti, když opuštění příslušné korporace mělo zpravidla za následek sociální, ekonomický, a někdy dokonce i fyzický konec odcházející osoby.“*¹³

¹¹ Sommer, O., 2011, s. 263

¹² Ronovská, K., 2008, s. 20

¹³ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 659

V období absolutismu pokračuje omezování spolkové svobody, protože základním cílem absolutismu je veškerou lidskou činnost podřídit státnímu doзору. Je zaváděn povolovací režim vzniku a činnosti spolků.¹⁴

Ve Všeobecném zákoníku občanském (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) upravovaly právnické osoby pouze paragrafy 26 a 27. Ustanovení upravující samotné spolky v tomto zákoníku nebylo. Paragraf 26 upravoval vztahy mezi společnostmi a jejími členy a mezi společnostmi a jinými osobami (osobami, které nejsou členy společnosti). Dále byly v tomto paragrafu uvedeny nedovolené společnosti. Paragraf 27 se týkal obcí.

„Vzájemná práva členů dovolené společnosti jsou určována smlouvou nebo účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými. Naproti jiným osobám používají dovolené společnosti zpravidla stejných práv jako jednotlivé osoby. Nedovolené společnosti jako takové nemají práv ani proti členům ani proti jiným osobám a nejsou způsobilé práv nabývat. Nedovolené společnosti jsou však ty, které jsou politickými zákony zvláště zakázány, nebo přiči se zřejmě bezpečnosti, veřejnému pořádku nebo dobrým mravům.“¹⁵

„Pokud jsou obce, co do svých práv postaveny pod zvláštní péči veřejné správy, obsaženo je v zákonech politických.“¹⁶

2.2 Právní úprava v Českých zemích

Spolky na našem území vznikly jako nová forma společenské organizace reagující na vývoj stavovského systému. Od počátku rozmachu tohoto fenoménu se je snažil stát regulovat. Prvním pokusem o regulaci byla za rakouské monarchie snaha o omezení zednářského hnutí a tajných revolučních společností objevující se od poloviny 18. století.¹⁷

Nejstarší nařízení vztahující se k regulaci spolků bylo vydané 26. června 1754 a zaměřovalo se pouze na činnost tajných společností. Od roku 1764

¹⁴ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 659

¹⁵ § 26 Všeobecného občanského zákoníku

¹⁶ § 27 Všeobecného občanského zákoníku

¹⁷ Eva Drašarová s. 1

potřebují všechny vznikající společnosti k založení povolení panovníka a od roku 1788 je zakázán vstup do zednářských společností. Ne ke všem spolkům se v té době choval stát nepřátelsky, podporovány byly ty spolky, které nevstupovaly do opozice ke státní moci (čtenářské, vědecké, charitativní spolky aj.). Stát naopak vítal jejich pomoc v oblastech, na které mu nestačily finanční prostředky. Činnost spolků politických byla zakázána.¹⁸

Spolky na území České republiky dosahovaly velkého rozmachu hlavně v hlavním městě a v průmyslových oblastech. O významu spolků pro politickou a hospodářskou situaci svědčilo, že české místodržitelství muselo každý rok do svých administrativních zpráv pro ministerstvo vnitra zařazovat i informace o spolcích. V roce 1852 bylo v Čechách 232 spolků (literárních, živnostenských apod.), v dalším roce již existovalo 384 spolků.¹⁹

V roce 1866 vznikla centrální statistická komise, která přebrala od císařské kanceláře spolkovou statistiku. Tato komise založila a vedla katastr spolků a tím došlo ke zjednodušení centrální evidence.²⁰

První krok ke stanovení svobody shromažďování v Českých zemích se stal až rok 1848, kdy ústava (neprovedená) z 25. dubna slíbila občanům svobodné právo vytvářet spolky. Březnová ústava z roku 1849 tento liberální postoj zpřísnila (§7), vznik spolku se stal závislým na jejich cílech, účelu a prostředcích, které nesměly mít protistátní charakter.²¹

2.2.1 Císařské patenty

Převést spolkové právo do praxe se podařilo vydáním císařského patentu č. 171/1849 ř. z., kterým se upravuje výkon svobodného práva spolčovacího a shromažďovacího. Tímto patentem se zrušily všechny dosavadní předpisy o spolcích a byla zrušena nutnost úředního povolení ke spolku. Tyto předpisy, ale byly nahrazeny policejním dohledem nad činností spolků. Za bachovského

¹⁸ Eva Drašarová s. 2

¹⁹ Eva Drašarová s. 8

²⁰ Eva Drašarová s. 10

²¹ Malý a kol. 2010, s. 296

absolutismu byl výše uvedený patent zrušen a nahrazen novým císařským patentem o spolcích. Jednalo se o císařský patent č. 253/1852 ř. z., o spolcích.²²

Tímto patentem je znovu zavedena povolovací povinnost pro nově vzniklé spolky.

V tomto patentu se znovuzavádí povinnost zvláštního povolení od státní správy ke zřízení jakýchkoli spolků. Vstup do těchto spolků má být volný pro všechny, kteří splní ustanovené podmínky a budou dodržovat společenská pravidla.

Paragraf 2 konkrétně rozvádí první ustanovení.

„Zvláště jest potřebí takového povolení ke zřízení spolků pro tyto veřejné a obecně užitečné účely:

a) pro podporu věd a umění;

b) pro povzbuzení a oživení zemědělství, hornictví a lesnictví, píce živnostenské, obchodu anebo jiných odvětví produkce v jejich obecných vztazích;

c) pro udržování pravidelného spojení dopravního mezi dvěma nebo více místy po vodě nebo po souši vůbec, pro podniky paroplavební zvláště;

d) pro stavbu a udržování železnic, mostů, silnic a vodních cest;

e) pro podniky hornické;

f) pro kolonisace;

g) pro ústavy úvěrní;

h) pro pojišťovny;

i) pro všeobecné ústavy a zaopatřovací a rentové;

k) pro spořitelny;

l) pro zástavní půjčovny (zastavárny);

²² Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 659

*m) pro rozšíření spolku s povolením trvajícím na zřízení jeho filiálek.*²³

Panovníkovi zůstávala vyhrazena pravomoc udělovat povolení spolkům pod písmenem a), b), f), g), i), a železničním a paroplavebním spolkům a podnikům se zvláštními výhodami. Ministerstvu vnitra podléhaly spolky pod písmeny c), d), e), h), k), a l) a spolky pod písmeny c) a d) pokud jim povolení výlučně neudělil panovník. U ostatních spolků příslušelo povolení zemskému úřadu té korunní země, ve které měl spolek vzniknout.

Žádosti o udělení povolení se podávalo u politického zemského úřadu korunní země, kde mělo být sídlo společnosti. Společně se žádostí musely být předloženy stanovy spolku a musel být sdělen účel, kvůli kterému spolek vzniká a jeho plán. Pokud byl účel dovolen a vyhovovaly i osobní poměry zakladatelů a plán, bylo povolení uděleno.

Zakázány byly spolky, jejichž účel by spadal do veřejné zprávy nebo zákonodárství.²⁴

2.2.2 Zákon č. 106/1867 z. ř., o právu spolčovacím

Zákon byl vydán 15. listopadu 1867 a ruší se jím předchozí právní úprava v oblasti spolků. Tento právní předpis vymezuje působnost tohoto zákona pouze na spolky. Nevztahuje se na společnosti založené za účel zisku, peněžní společnosti (pojišťovny, spořitelny), předmětem úpravy tohoto zákona nejsou ani spolky náboženské. Kompletní výčet spolků, na který se zákon nevztahoval, uvádí § 2 a 3 tohoto zákona.

Každý, kdo chtěl takovýto spolek zřídit, musel to písemně oznámit politickému řízení zemskému a zároveň mu k tomu předložit statuta spolku. Mezi tyto statuta patřily odpovědi na následující otázky.

„a) k čemu se spolek zřizuje, z jakých prostředků, a jak se ty prostředky seženu;

²³ císařský patent č. 253/1852 ř. z., o spolcích

²⁴ císařský patent č. 253/1852 ř. z., o spolcích

- b) jak se spolek zřídí a jak se bude obnovovati;*
- c) kde bude míti spolek sídlo své;*
- d) která práva a které povinnosti budou míti členové spolku;*
- e) kteří orgánové budou spolek řídit;*
- f) čeho potřebí, aby byla usnešení platná, a jak mají býti zřízena všeliká sepsání a vyhlášení, od spolku vydaná;*
- g) jak se budou narovnávatí rozepře ze svazku spolkového vzešlé;*
- h) kdo bude spolek zastupovati na venek;*
- i) co se má státi, když se spolek rozejde.*²⁵

Pokud nebyl spolek během čtyř týdnů zakázán, mohli členové spolek zřídít. Představenstvo spolku muselo do tří dnů od vzniku oznámit úřadům, kolik má členů, kde každý člen bydlí a kteří členové ho budou zastupovat. Spolek se mohl scházet i veřejně, ale přístup na shromáždění měli pouze členové nebo pozvaní hosté. Každé takovéto shromáždění muselo být oznámeno úřadu nejpozději 24 hodin předem. Oznamovalo se, kdy a kde se shromáždění koná a zda bude veřejné. Úřad mohl na každé shromáždění vyslat kontrolora, kterému musel být umožněn vstup na toto shromáždění a v případě zájmu mu byly poskytnuty informace o řečnících a navrhovatelích. Spolek nesměl přijmout usnesení, které by odporovalo trestnímu zákonu, anebo vydat takové usnesení které, co do obsahu a formy přísluší vydávat některému oddělení zákonodárné nebo exekutivní moci. Pokud by takové usnesení vydal, mohl být rozpuštěn. O rozpuštění rozhodovalo příslušné zemské řízení. Zakázané byly spolky, které byly zřízeny proti zákonu, nebo by ohrožovaly bezpečnost státu.²⁶

Tento zákon rozdělával spolky na spolky politické a nepolitické. Politické spolky měly oproti obecným nařízením (uvedeny výše) i svá specifická.

²⁵ § 4 zákona č. 106/1867 ř. z., o právu spolčovacím

²⁶ § 5 a násl. zákona č. 106/1867 ř. z., o právu spolčovacím

2.2.2.1 Politické spolky

Do spolku nemohli být přijímány cizozemci, ženy a nezletilí (§ 30), počet členů představenstva se musel pohybovat v rozmezí 5 – 10 (§ 32), každý rok musely předkládat seznam svých členů (§ 32), nesměly se spojovat s jinými spolky nebo zakládat spolek vedlejší (§ 33) a nesměl se nosit znak spolku (§ 34). O tom zda je spolek politický či nikoli rozhodovalo zemské řízení.

Zákon 134/1867 ř. z., o spolčování „přečkal zánik Rakouska – Uherska v roce 1918 a platil dál i v první Československé republice a po jejím obnovení v roce 1945 i poté až do roku 1951, kdy byl nahrazen zákonem č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních (s účinností od 1. 10. 1951). Tímto zákonem byl opuštěn tradiční pojem spolek a nahrazen dobovým novotvarem „dobrovolná organizace“.²⁷

V ústavě z roku 1948 bylo pod paragrafy 24 a 25 upraveno spolčovací a shromažďovací právo s tím, že se toto právo lidem zaručovalo, pokud neohrožovalo lidové demokratické zřízení nebo pokojný řád (§ 24)

2.2.3 Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromáždění

Tento zákon byl vydaný 12. června 1951 a nahradil zákon z roku 1867 o právu spolčovacím. Název spolek byl zaměněn za dobrovolné organizace.

Dobrovolné organizace byly zakládány za účelem podpory svých demokratických práv a k podpoře úsilí o výstavbu socialismu. Jednalo se zejména o oborové organizace, organizaci žen, organizaci mládeže, kulturních organizací a dalších, jejichž výčet je uveden v paragrafu jedna příslušného zákona.

Ke vzniku každé organizace bylo třeba schválení jejího organizačního řádu. Toto schválení měl na starost okresní nebo městský národní výbor podle místa, kde organizace sídlila. Pokud měl rozsah organizace přesah přes jeden obvod města (okresu) schvaloval organizační řád krajský národní výbor popřípadě ministerstvo vnitra.

²⁷ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 660

Členství v těchto organizacích bylo dobrovolné a vstoupit mohl každý, který mohl svým přistoupením přispět k plnění účelu spolku

Spolky, které vznikly před účinností tohoto zákona, se mohly v případě, že jejich činnost vyhovovala zájmu pracujícího lidu, přeměnit na organizace nebo se do nich včlenit. V ostatních případech byly spolky zrušeny a o způsobu, jak bude naloženo s jejich majetkem, rozhodovalo ministerstvo vnitra společně se zúčastněnými ústředními orgány.

Shromažďovací právo bylo zaručeno veškerému lidu, pokud se jím neohrožoval veřejný pořádek nebo pokud neohrožovalo lidově demokratické zřízení. Všechny organizace měly povinnost předkládat okresním národním výborům informace potřebné k posouzení jejich činnosti.

2.2.4 Změny oproti předchozí právní úpravě

Prvním pohledem zaznamenaná věc, která se oproti úpravě z roku 1867 změnila, je nahrazení spolku dobrovolnou organizací. Od roku 1951 se tedy v souvislosti se shromažďováním mluví o organizacích. Novější právní úprava již nerozdělovala organizace na politické a nepolitické. Organizace neměly ohlašovací povinnost každého shromáždění, ale naopak musely předkládat národnímu výboru informace, které potřeboval k posouzení jejich činnosti. Založení nové organizace musel výslovně schválit příslušný národní výbor, v tuto dobu se tak jednalo znovu o schválení každého nového spolku, což byl krok zpět oproti minulé úpravě, kde byl povolovací režim odstraněn.

Tento zákon vydržel téměř 40 let a byl zrušen až v roce 1990 zákonem o sdružování občanů.

3 Úprava spolků v zákoně č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

Tato část je zaměřena na právní úpravu spolků podle zákona z roku 1990. Z tohoto právní předpisu je v této kapitole čerpáno proto, když bude v textu uveden paragraf zákona a nebude uvedeno jinak, jedná se právě o zákon o sdružování občanů ze dne 27. března 1990, který nabyl účinnosti k 1. květnu 1990 a který zákon z roku 1951 (dále jen zákon o sdružování občanů).

Stejně tak i v případě občanského zákoníku je myšlena verze, která byla ve sledovaném období účinná.

Občané se podle tohoto zákona mohou svobodně sdružovat, K výkonu tohoto práva již není potřeba povolení státního orgánu.

3.1 Vymezení pojmu

S novou právní úpravou se opět mění název a z dobrovolné organizace se stává občanské sdružení.

Sdružení osob je soukromoprávní osobní korporace, založená na principu dobrovolného členství, vlastní samosprávou a s oddělením majetek členů od majetku sdružení. V případě sdružení se jedná o subjekt nevýdělečný, výdělečná činnost nemůže být primárním důvodem založení spolku (opak obchodní společnosti, kde je základní motiv veškerého podnikání zisk). Občanské sdružení lze odlišit i od nadací, občanské sdružení totiž není ani účelovým sdružením majetku.²⁸

Na základě nového zákona mohou občané zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení jako jsou odborové organizace a sdružovat se v nich²⁹. Jedná se zde o demonstrativní výčet možností, jak vznikající sdružení pojmenovat. Uvedené pojmy jsou synonymní povahy, nebyl mezi nimi žádný podstatný rozdíl a sloužily spíše ke snazší orientaci mezi sdruženími. Společnosti mohly být např. odborné a vědecké, ale nesmělo se jednat o obchodní společnosti, které byly upraveny v obchodním zákoníku. Pod názvem svazy se registrovaly hlavně sportovní sdružení, v případě hnutí se nesmělo jednat o politické hnutí, které mělo svoji vlastní právní úpravu, mohlo jít o feministické hnutí nebo hnutí za lidská práva. U klubů se jednalo o sdružení zájmového rázu (sportovní, sběratelské). Mezi jiná občanská sdružení patřily všechny ostatní spolky, které nesly jiné označení. Speciálním případem byly odborové organizace, na které se nevztahoval registrační princip, ale stačilo pouhé ohlášení. Mohly tak vzniknout zcela nezávisle na vůli státu. Za členy mohly být přijaty i právnické

²⁸ Jemelka, L., Břeň, J., 2007 s. 2

²⁹ § 2 ZoSO

osoby. Právnická osoba však nemohla sama takové sdružení založit, mohla se pouze stát členem již existujícího. Každé vzniklé sdružení se stává právnickou osobou.³⁰

Sdružení právnických osob

Právnické osoby mohou za účelem svých ochrany svých zájmů založit zájmová sdružení právnických osob. Právní úprava těchto sdružení je obsažena v občanském zákoníku (zákon č. 40/1964). Lze je založit buď na základě písemné zakladatelské smlouvy, nebo schválením založení sdružení na ustavující členské schůzi. U obou dvou způsobů musí být přiloženy stanovy a jména osob oprávněných jednat jménem sdružení. Takto vzniklé sdružení nabývá právní způsobilost zápisem do registru sdružení vedeného u krajského soudu.

Sdružení právnických osob následující znaky:

- jde o korporaci právnických osob, fyzické osoby jsou z možnosti účastnit se této korporace vyloučeny
- jde o sdružení zájmové povahy, založené za účelem ochrany zájmů, popřípadě k dosažení jiného společenského účelu³¹

3.1.1 Právní subjektivita občanského sdružení

Spolek je samostatnou právnickou osobou, jejíž činnost mohou veřejné orgány omezovat pouze v mezích zákona. Jako právnická osoba má způsobilost mít práva a povinnosti.

3.2 Založení občanského sdružení

Sdružení vzniká registrací. Nově vznikající sdružení se zapisovala do seznamu občanských sdružení. Návrh na registraci se podává Ministerstvu vnitra, které zahájí řízení o registraci v momentě, kdy návrh, který neměl vady, které by bránily praxi při zakládání spolků, na ministerstvo přijde. Při založení spolku není potřebná písemná smlouva, stačí, když jsou při návrhu na registraci předloženy

³⁰ Jemelka, L., Břeň, J., 2007 s. 9

³¹ Holub a kol. 2003, s. 123

stanovy společnosti³². *Určující jsou písemné stanovy spolku, které nemusí mít povahu písemné smlouvy v občanskoprávním smyslu. Určitý smluvní konsensus je i zde nutný. Je předpokládána nevyvratitelná právní domněnka, že byla uzavřena neformální dohoda mezi členy přípravného výboru, jíž se zakládá spolek (...).*³³ Uzavřít písemnou smlouvu bylo nutné pouze v případě smlouvy o součinnost.³⁴

Výsledkem bylo provedení individuálního správního aktu, který nemá formu správního rozhodnutí, ale jedná se pouze o provedení registrace. Touto registrací získává sdružení právní subjektivitu (sdružení mělo právo vystupovat vlastním jménem v právních vztazích). V případě, že ministerstvo nemělo důvod registraci odmítnout, zahájí a provede ji do 10 dnů.³⁵

K založení občanského sdružení bylo podle § 6 zákona o sdružování potřeba nejméně tři osob, z nichž minimálně jedna musela být starší 18-ti let. Tyto zakládající osoby se nazývaly přípravným výborem. Přípravný výbor nemá sám o sobě žádnou právní subjektivitu, tu mají jeho členové, kteří jednají společně a nerozdílně. V případě přípravného řízení se nejedná o právnickou osobu, ale o soubor fyzických osob. Návrh na podání registrace musely tyto osoby podepsat společně s uvedením svého jména a příjmení, data narození a bydliště. Součástí návrhu musela být také informace, která osoba je starší 18-ti let a stane se tak oprávněnou jednat jménem přípravného výboru. Jelikož je návrh podán správnímu orgánu, musí obsahovat i další náležitosti podle správního řádu (§ 37). S podání musí být tedy také patrné, kdo jej činí, které věci se týká a co jím navrhuje. Součástí návrhu jsou i stanovy společnosti.³⁶

3.2.1 Důvody neudělení registrace

Naopak, registraci ministerstvo odmítne a do 10 dní od tohoto odmítnutí vyrozumí přípravný výbor, pokud se jedná o nedovolená občanská sdružení uvedené v § 4. Podle tohoto paragrafu jsou spolky zakázané jestliže:

³² § 7 odst. 3 ZoSO

³³ Ronovská, K., 2004, s. 159

³⁴ § 16 ZoSO

³⁵ § 9 ZoSO

³⁶ Jemelka, L., Břeň, J., 2007 s. 21

a) jejichž cílem je popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, rozněcovat nenávisť a nesnášenlivost z těchto důvodů, podporovat násilí, anebo jinak porušovat ústavu a zákony;

b) která sledují dosahování svých cílů způsoby, které jsou v rozporu s ústavou a zákony;

c) ozbrojená nebo s ozbrojenými složkami; za taková se nepovažují sdružení, jejichž členové drží nebo užívají střelné zbraně pro sportovní účely nebo k výkonu práva myslivosti.

Stejně tak ministerstvo zamítne registraci občanského sdružení, pokud by se jednalo o politickou stranu, politické hnutí, církev a jinou náboženskou společnost nebo by toto sdružení sloužilo k výdělečné činnosti nebo výkonu povolání. Jedná se o speciální sdružení občanů, které zákon vyčleňuje hned v úvodním paragrafu.³⁷ Dovolání by nezískaly ani taková sdružení, která by nutila ke sdružování, účasti na činnosti sdružení, anebo by naopak bránila ve svobodném vystoupení.³⁸

Právo sdružovat se v politických stranách je upraveno ve vlastní sbírce zákonů (zákon č. 424/1991 SB., o sdružování v politických stranách a hnutích). Podmínky pro vznik politické strany (hnutí) jsou oproti běžným občanským sdružením přísnější (všichni členové musí být starší 18 ti let, petice žádající aby strana vznikla).

Přísnější podmínky platí i v případě církví/ církevních hnutí. Platí pro ně zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů.

Výdělečná činnost může být pouze vedlejším účelem vzniku sdružení. Sdružení vzniklá za účelem zisku se nazývají obchodní společnosti.

³⁷ §1 odst. 3 ZoSO

³⁸ § 3odst. 1 ZoSO

Proti rozhodnutí o odmítnutí registrace mohou členové spolku v zákonné lhůtě podat opravný prostředek s tím, že pokud soud rozhodne o neoprávněném odmítnutí návrhu na registraci ze strany ministerstva, tak se za den registrace považuje den právní moci rozhodnutí o zrušení rozhodnutí ministerstva o odmítnutí registrace. Opravný prostředek se podává k nejvyššímu soudu republiky.³⁹

3.3 Vznik občanského sdružení

Existují tři možné formy vzniku spolku a to podle toho způsobu registrace

- 1) návrh na registraci je bezchybný a Ministerstvo vnitra provede registraci
- 2) Ministerstvo vnitra návrh odmítne, členové přípravného výboru podají opravný prostředek a nejvyšší soud zruší zamítavé rozhodnutí ministerstva o registraci. Sdružení tak vzniká rozhodnutím soudu
- 3) Do stanovené lhůty se ministerstvo nerozhodne o odmítnutí registrace, sdružení vzniká den po stanovené lhůtě (40 dnů)

3.4 Stanovy občanského sdružení

Ve stanovách musí být minimálně uveden název sdružení, sídlo, cíl jeho činnosti, orgány sdružení a způsob jejich ustanovení, určení orgánů oprávněných jednat jménem sdružení, zásady hospodaření, a pokud budou zřízeny tak ustanovení o organizačních jednotkách.

3.4.1 Název občanského sdružení

Před rokem 2006 nebyl název společnosti upraven žádným právním předpisem. Zakladatelé si mohli zvolit libovolný název pro své sdružení, omezení měli pouze ve 4. odstavci § 6, kde bylo uvedeno, že se název občanského sdružení musí výrazně odlišovat od názvu jiné právnické osoby, která již vyvíjí svou činnost na území České republiky, od názvu orgánu veřejné moci České republiky a od názvu mezinárodní organizace, jejího orgánu, nebo její instituce a od názvu Evropské unie a jejích orgánů.

³⁹ § 8 odst. 3 ZoSO

Po novelizaci zákona z roku 2006 je pro sdružení povinné uvádět i právní formu, v názvu sdružení od této doby musí být označení, že se jedná o občanské sdružení, ať už samotným názvem “občanské sdružení“ nebo zkratkou právní formy “o. s.“.⁴⁰

3.4.2 Sídlo občanského sdružení

Konkrétní specifikace pro sídlo sdružení v zákonu uvedeny nejsou. Vychází se z obecné úpravy, která je uvedena občanském zákoníku (od § 19c).

Tato úprava se během účinnosti zákona o sdružování občanů změnila. Její novelizace zmírnila podmínky, které je nutné ve stanovách v případě sídla uvádět. U starého znění bylo nutné mít přesně určenou adresu sídla „*Sídlo musí být určeno adresou, kde právnická osoba sídlí skutečně, tedy místem, kde je umístěna její správa a kde se veřejnost může s právnickou osobou stýkat. Uvádí-li právnická osoba jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jejího skutečného sídla.*“⁴¹

V novém znění již tak konkrétní podmínky nebyly, „*Zapisuje-li se právnická osoba do veřejného rejstříku, postačí, uvede-li její zakladatelský dokument název obce, kde je sídlo právnické osoby. Plnou adresu sídla navrhne právnická osoba zapsat do veřejného rejstříku. Každý se může dovolat skutečného sídla právnické osoby. Proti tomu, kdo se dovolá sídla zapsaného ve veřejném rejstříku, nemůže právnická osoba namítat, že má skutečné sídlo v jiném místě.*“⁴²

Podle tohoto znění si mohou právnické osoby zapsat do obchodního rejstříku libovolné sídlo, za podmínky, že splňuje odstavec 1 a 3 § 19c. To znamená, že nesídlí v bytě, pokud by to odporovalo povaze právnické osoby. A nesmí namítat, že má skutečné sídlo jinde než je zapsané v rejstříku. V praxi to znamená, že na adrese uvedené v rejstříku musí přijímat dopisy.⁴³ Jedná se o obecnou právní úpravu platící pro všechny právnické osoby.

⁴⁰ Jemelka, L., Břeň, J., 2007 s. 22

⁴¹ § 19c odst. 2,3 ZoSO

⁴² Novelizace § 19c odst. 2,3

⁴³ Kučera, P.,

Tato novelizace se ale nikterak nedotkla občanských sdružení, protože to nemůže uvádět jako místo svého sídla pouze obec a to z toho důvodu, že rejstřík občanských sdružení (spolků) není veřejně přístupný.⁴⁴

3.4.3 Cíl činnosti občanského sdružení

Obecně lze jako cíl spolku charakterizovat především naplňování určitých společných zájmů členů družstva. Cíle zvolené přípravným výborem nesmí být v rozporu s § 1 odst. 3, 4a 5. Pokud by tomu tak nebylo, byl by to důvod, proč by mohlo ministerstvo registraci odmítnout.

3.4.4 Orgány občanského sdružení

Podoba orgánů není pevně stanovena, zaleží na vůli zakládajících osob, jaké orgány si zvolí. S ohledem na počet členů sdružení se může jednat i o jediný orgán. Stanovy mají v tomto bodě za cíl určit především to, kdo bude za sdružení jednat navenek. Tím se může stát jak orgán kolektivní, tak i orgán jednočlenný. Statutárním orgánem mohou být pouze osoby fyzické, právnická osoba se statutárním orgánem stát nemůže. Obvykle jsou ve sdružení ustanoveny ve stanovách **nejvyšší výbor, kontrolní výbor a výkonný výbor**, jak bylo uvedeno výše, je možné, aby byl na základě stanov zřízen jenom jeden orgán. **Nejvyšším orgánem** společenství je obvykle shromáždění všech členů sdružení, které se může nazývat členskou schůzí, valnou hromadou atd., tento orgán činí zásadní rozhodnutí, která se týkají existence sdružení. Zákon v zásadě neuvádí žádná pravidla existence tohoto orgánu a nechává na sdružení, jak upraví své vnitřní poměry. **Výkonný orgán** je orgán založený za účelem plnění běžných úkolů, zajištění běžných činností sdružení. Důvodem vzniku **kontrolního výboru** je dohled nad finančním hospodařením sdružení, tedy kontrola toho, jak jsou finanční prostředky využívány při naplňování účelu vzniku sdružení.⁴⁵

3.4.5 Ustanovení o organizačních jednotkách občanského sdružení

Jedná se o zřízení vedlejší právnické osoby s vlastní právní způsobilostí. Aby mohly být tyto jednotky zřízeny, musí být možnost je zřídit výslovně

⁴⁴ Ronovská, K., 2004, s. 158

⁴⁵ Ronovská, K., 2008, s. 31

stanovena ve stanovách družstva. Takto vzniklé jednotky jsou svým účelem a vznikem odvozeny od sdružení jako celku. Jednotky musí mít svůj vlastní název odlišný od názvu mateřského sdružení (sdružení, které organizační jednotku založilo). Odlišení názvu může být například podle místa, kde organizační jednotka má svojí působnost tzn. doplnění místa do názvu sdružení (př. Sbor dobrovolných hasičů – hlavní, Sbor dobrovolných hasičů Tymákov – organizační jednotka). Doba trvání organizační jednotky je odvislá od doby trvání sdružení jako celku. V případě zániku mateřského sdružení, zanikají i všechny organizační jednotky tímto spolkem založené.⁴⁶

3.4.6 Zásady hospodaření občanského sdružení

Tato část stanov obsahuje strukturu příjmů a výdajů. Stanovy musí obsahovat způsob, jaký sdružení hodlá financovat svoje aktivity. Může jít o dary, dotace, členské příspěvky, výnosy z vlastní činnosti popřípadě jiné finanční zdroje. Výdaje jsou pak tvořeny platbami nájmu, energií nebo třeba platů pro zaměstnance. V této části stanov je také určeno, které orgán je příslušný hospodařit s majetkem sdružení.⁴⁷

3.4.7 Lhůty stanovené v zákoně č. 83/1990 Sb.

Lhůty, kterými jsou povinni se účastníci řídit, jsou uvedeny v paragrafech 7, 8, 9 a 11.

3.4.7.1 Lhůty pro ústřední státní orgán

Ministerstvo je při zkoumání návrhů registrací nových sdružení vázáno, lhůtami, které je povinno dodržovat.

Do 5 dnů po doručení návrhu, informuje ministerstvo o případných vadách v návrhu a podává poučení, že registrace nebude pokračovat do té doby, než se chyby odstraní.

Při odmítnutí udělení registrace musí ministerstvo do 10 dní od zahájení řízení (od doručení bezvadného návrhu) informovat zmocněnce přípravného

⁴⁶ Telec, I., 1998, s. 149

⁴⁷ Jemelka, L., Břeň, J., 2007 s. 29

výboru. Pokud nenajde ministerstvo důvod k odmítnutí, do 10 dnů zašle zmocněnci stanovy s potvrzeným datem registrace.

Vznik a zánik sdružení ohlašuje ministerstvo do 7 dnů Českému statistickému úřadu.

Změny, o kterých se ministerstvo dozví (změna názvu, zánik sdružení atp.), musí ministerstvo bez zbytečného odkladu, nejpozději ale do 3 pracovních dnů ode dne, kdy se informaci dozví, zapsat do základního registru.⁴⁸

Nebylo-li do 40 dnů od zahájení registrace doručeno zmocněnci přípravného výboru rozhodnutí o odmítnutí registrace, vzniká sdružení automaticky od následující den.

3.4.7.2 Lhůty pro občanské sdružení

Obecně lze říci, že většina lhůt, které se vztahují na sdružení a které se týkají sdružení, jsou buď 15- ti nebo 60-ti denní.

15 dní ode dne, kdy o změnách rozhodlo, má sdružení na to, aby ohlásilo ministerstvu změnu názvu nebo sídla sdružení. 15 dní platí i pro oznámení na změnu stanov a informování o vzniku nebo zániku organizační jednotky.

60 dnů má přípravný výbor na to, aby podal opravný prostředek k nejvyššímu soudu v případě, že mu ministerstvo odmítlo jeho návrh na registraci. 60-ti denní lhůta je i v případě, že změna stanov obsahuje chyby. Sdružení má potom 60 dnů na to, aby vady odstranilo a dalších 10 dnů, aby o tom informovalo ministerstvo. Pokud tak neučiní je to důvod k tomu, aby ministerstvo sdružení rozpustilo.

3.5 Zánik občanského sdružení

Zákon připouští dva důvody zániku sdružení, prvním důvodem je dobrovolné rozpuštění sdružení, nebo sloučení s jiným sdružením, druhým způsobem je rozhodnutím orgánu veřejné moci (pravomocným rozhodnutím ministerstva vnitra)

⁴⁸ § 4 odst. 3 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech

1) **Dobrovolným způsobem** – obecně lze právnickou osobu zrušit dohodou, uplynutím doby, nebo splněním účelu, kvůli kterému byla zřízena. V případě sdružení se jedná o zrušení dohodou. Zrušení uplynutím doby nebo splněním účelu by bylo možné pouze za podmínky, že by to bylo uvedeno ve stanovách. Pokud stanovy nestanoví něco jiného, měl by o zrušení rozhodnout nejvyšší orgán sdružení. Zrušení se musí do 15 dnů ohlásit příslušnému ministerstvu⁴⁹

2) **Rozhodnutím Ministerstva vnitra** – zrušit sdružení rozhodnutím Ministerstva vnitra jde pouze v omezených možnostech. Zrušení rozhodnutí veřejnou mocí musí být podloženo zákonnými důvody. V ostatních případech by se jednalo o porušení základního lidského práva garantovaného Listinou základních práv a svobod (čl. 20). Důvody, za kterých je možné sdružení zrušit jsou uvedeny v § 12 odst. 3, jsou to stejné důvody, kvůli kterým ministerstvo odmítalo návrh na registraci. (Zjištění, že sdružení vykonává činnost, která je vyhrazena politickým stranám, vykonává náboženskou nebo výdělečnou činnost, nutí členy ke vstupu nebo jim neumožňuje vystoupit, jejich cílem je osobní, politická nebo jiná práva atd.)

Nejde zrušit sdružení, aniž by o tom byli informováni jeho členové, nebo vedení občanského sdružení. *„Platí zde zásada, že nesmí být umožněno, aby došlo k zániku spolku bez vědomí členů nebo vedení spolku. V zásadě stanovy nesmí tuto možnost vyloučit, neboť by se jednalo o rozpor v zásadě spolkové autonomie.“*⁵⁰

Důvodem k zániku není, pokud klesne počet členů pod úroveň nutnou k jeho založení. Spolek může fungovat dále i s jedním nebo dvěma členy.

Po zániku sdružení určí ministerstvo likvidátora, který provede majetkové vypořádání. Ustanovení říká, že se majetkové vypořádání uskuteční bez ohledu na způsob zániku.⁵¹

⁴⁹ Jemelka, L., Břeň, J., 2007 s. 48

⁵⁰ Ronovská, K., 2008, s. 37

⁵¹ § 13 ZoSO

4 Současná právní úprava

V souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku v roce 2014 zanikla předcházející úprava -zákon o sdružování občanů a v účinnost vešla nová právní úprava spolkového práva. Úprava spolků je nyní upravena v občanském zákoníku v paragrafech 214 – 302. Jde tedy o rozšíření tohoto zákona, jelikož předchozí zákon o sdružování občanů měl pouze 22 paragrafů. (oproti dnešním 88 paragrafům)

Došlo k opětovnému přejmenování tentokrát na spolky, tento název lépe vypovídá o důvodu vzniku spolku, protože „*slovní spojení „občanské sdružení“ bylo nesmyslné už proto, že členství ve spolku nijak nesouvisí se státním občanstvím a členem spolku mohou být i právnické osoby*“⁵²

4.1 Vymezení pojmu

V úvodním paragrafu spolkového práva (§ 214 NOZ) je uvedena definice spolku. Píše se zde, že: „*alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm.*“⁵³

Spolek je tedy právnická osoba založená alespoň třemi osobami se společným zájmem, s vlastní samosprávou, založená na principu dobrovolnosti

4.2 Založení spolku

Založit právnickou osobu lze zakladatelským právním jednáním, zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, nebo jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis.⁵⁴ V případě spolku se za zakladatelské právní jednání bere sepsání stanov (minimální obsah zakladatelského právního jednání § 123 je téměř totožný s povinným obsahem stanov §218).

⁵² Ryšáková, V., Banátčová, P., Prudíková, D., Korbel, F., 2014, s. 280

⁵³ §214 OZ

⁵⁴ § 122 NOZ

Stanovy zavazují pouze členy spolku a spolek samý. Pro osoby mimo spolek nejsou tyto stanovy zavazující. Osoba, která podala přihlášku ke členství do spolku, přistupuje podáním přihlášky ke stanovám spolku.⁵⁵

Jak bylo uvedeno výše, je základním předpokladem pro založení spolku sepsání stanov. Založit spolek tak lze za předpokladu, že se zakladatelé shodnou na obsahu stanov, ty musí obsahovat alespoň (§ 218n.):

- a) **název a sídlo spolku**
- b) **účel spolku**
- c) **práva a povinnosti členů vůči spolku, popřípadě určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat,**
- d) **určení statutárního orgánu.**

Stanovy by měly mít stejně jako v předchozí právní úpravě zachovanou písemnou formu. Způsob založení odpovídá snaze zachovat spolkům, co největší autonomii. Z tohoto důvodu se pro běžné případy povinný obsah stanov redukuje, pouze na část stanov, týkající se názvu, sídla a statutárního orgánu spolku. Určení těchto náležitostí má význam pro ochranu třetích osob. Zbylé náležitosti (účel a práva a povinnosti členů) jsou důležité převážně pro členy, tyto náležitosti musí být rozšířeny pouze ve zvláštních případech (spolek působí ve více státech, hodlá provozovat vedlejší hospodářskou činnost a další uvedené v důvodové zprávě k NOZ)⁵⁶

Stanovy společnosti musí být ve svém plném znění uloženy v sídle spolku.⁵⁷

Je-li větší počet zakladatelů, lze spolek založit specifickým způsobem – ustanovující schůzí tvořícího se spolku.⁵⁸ Podle § 224 schůzi zahajuje svolavatel, který sdělí počet přítomných, seznámí je s jednáním a navrhne pravidla pro volbu

⁵⁵ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 673

⁵⁶ Důvodová zpráva k NOZ

⁵⁷ § 221

⁵⁸ Hurdík a kol. 2014, s. 138

předsedajícího, popřípadě dalších činovníků. Schůze si volí členy orgánů uvedených ve stanovách a to většinou přítomných hlasů. Pokud někdo hlasoval proti přijetí stanov, může ze spolku odstoupit.

4.3 Vznik spolku

Spolek vzniká na základě registračního principu, to znamená, že vzniká zápisem do veřejného rejstříku. Návrh na zápis podávají zakladatelé, nebo osoba určená na ustanovující schůzi. Pokud do 30-ti dnů od podání návrhu nebude spolek zapsán do veřejného rejstříku a ani nebude vydáno rozhodnutí o odmítnutí zápisu, považuje se spolek uplynutím tohoto dne za zapsaný do veřejného rejstříku.⁵⁹

4.3.1 Zakázané spolky

Zákaz spolku je spojený s účelem, pro který hodlá spolek vzniknout. Samotným účelem může být téměř cokoli s výjimkou činností zakázaných zákonem. Jedná se o všeobecný zákaz pro všechny právnické osoby. Jedsahování cíle spolku nezákonným způsobem. V § 145 občanského zákoníku jsou pod zákonem zakázané důvody uvedeny:

a) *„popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení,*

b) *rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti,*

c) *podpora násilí nebo*

d) *řízení orgánu veřejné moci nebo výkonu veřejné správy bez zákonného zmocnění.“*

V druhém odstavci tohoto paragrafu se tento zákaz rozšiřuje ještě na právnickou osobu ozbrojenou nebo s ozbrojenými složkami, pokud to zákon výslovně nedovolí nebo neukládá. Zakázány jsou ty spolky, který by svým konáním porušovaly zákon.

⁵⁹ § 226 NOZ

Hlavní činností spolku nesmí být také podnikatelské účely.

4.4 Členství ve spolku

4.4.1 Vznik členství

Členství ve spolku je na dobrovolné bázi. Zákon stanovil, že nikdo nesmí být k účasti ve spolku nucen a ani nesmí být nikomu bráněno spolek opustit. Spolek ale může stanovami upravit podmínky vzniku a zániku členství a určit postavení členů. Členství ve spolku vzniká přijetím osoby za člena. Jedná se dvoustranný právní vztah, kdy přijímaná osoba projevuje vůli stát se členem spolku a spolek rozhoduje, zda ji za nového člena přijme. Pokud je členství vázáno na splnění nějakých podmínek, musí uchazeč o členství doložit jejich splnění. Stanovy spolku se stávají pro nově přijatého člena závazné. Pokud stanovy určí, musí členové platit spolku členské příspěvky. Jejich výše se může lišit podle druhu členství.⁶⁰

Členství nesmí vzniknout konkludentně, nutný je výslovný souhlas nově přijímaného uchazeče. Existují dva možné způsoby, jak se stát členem. První způsob je nabytí členství při vzniku spolku, to nabývají členové, kteří se zúčastnili zasedání ustanovující schůze. Nebo se stát členem již existujícího spolku podáním členské přihlášky.⁶¹

4.4.2 Zánik členství

Členství ve spolku může zaniknout **vystoupením, vyloučením, nebo dalšími způsoby uvedenými ve stanovách nebo v zákoně**⁶²

Vystoupení vyplývá z principu dobrovolnosti členství. Vyloučení převážně jako trest za porušení stanov.

Ve stanovách může být uvedeno například to, že členství zaniká ztrátou určitého majetku, majetku, který je nezbytný pro účel vzniku spolku. Pokud stanovy neurčí něco jiného, důvodem k zániku členství je také nezaplacení

⁶⁰ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 236

⁶¹ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 696

⁶² § 237 NOZ

členského příspěvku. Základním předpokladem je, aby ve stanovách existovala povinnost platit členské příspěvky. Člen musí být o hrozbě vyloučení v případě nezaplacení vyrozuměn a musí mu být dán přiměřený čas na zaplacení.⁶³

O vyloučení rozhoduje na návrh jakéhokoli člena statutární orgán spolku (pokud stanovy neurčí jinak). Člen, kterého se návrh na vyloučení týká, musí dostat příležitost se k návrhu vyjádřit. Do 15-ti od doručení rozhodnutí se vyloučený člen může obrátit s návrhem na rozhodčí komisi, aby přezkoumala jeho vyloučení.

Členství ve spolku zaniká dnem, kdy bylo příslušným orgánem potvrzeno rozhodnutí statutárního orgánu (nebo jiného uvedeného ve stanovách), nebo dnem uplynutí lhůty pro podání návrhu na přezkum.

Do třech měsíců ode dne kdy je členovi doručeno rozhodnutí nebo do třech měsíců od doby co se o vyloučení dozví, maximálně však do jednoho roku od vydání rozhodnutí, může navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti vyloučení.

Aktivně legitimován k podání návrhu je pouze vyloučený člen spolku, který podává návrh k okresnímu soudu v místě sídla spolku. Návrhem se může domáhat jak neplatnosti důvodu, tak i neplatnosti rozhodnutí o vyloučení pro vady řízení o vyloučení. Při užití tohoto rozhodnutí je rozdílný postup podle toho, který orgán spolku vydal konečné rozhodnutí. Na základě toho vzniká možnost:⁶⁴

a) *„o vyloučení rozhoduje statutární orgán nebo jiný orgán bez možnosti odvolání k jinému orgánu spolku*

b) *o vyloučení rozhoduje statutární orgán nebo jiný orgán s možností odvolání k jinému orgánu spolku – členské schůzi nebo kontrolnímu orgánu*

c) *o vyloučení rozhoduje statutární orgán nebo jiný orgán s možností odvolání k rozhodčí komisi spolku.*⁶⁵

⁶³ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 702

⁶⁴ § 242 NOZ

⁶⁵ Svejkovsk, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 227

Podle výše uvedených možností se pak vyloučený člen spolku může domáhat, aby soud rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu, který rozhodoval – bod a). Musí napadnout i rozhodnutí odvolacího orgánu – b). U bodu c) je nutné postupovat podle návrhu zákona o řízení před rozhodčí komisí spolku.⁶⁶

Právníckou osobu zastupuje ve spolku statutární orgán.

4.5 Organizace spolku

Vnitřní organizace spolku je ponechána převážně na uvážení spolku. Občanský zákoník stanovil, že povinnými orgány spolku jsou statutární orgán a nejvyšší orgán. Ustanovení §247 nevylučuje možnost, že statutární orgán může být zároveň orgánem nejvyšším, což by znamenalo, že spolek by měl jen jeden orgán. V takovém případě by se ale spolek například vzdal jakékoli možnosti interního přezkumu o vyloučení člena⁶⁷

Zákon umožňuje volbu, zda bude **statutární orgán** orgánem kolektivním nebo individuálním. Je plně v kompetenci zakladatelů, určit si, jak bude statutární orgán volen a odvoláván. Stejně tak zákon ponechává na vůli zakladatelů zvolit si, jak dlouhé bude funkční období. Pokud se ale stanovy k uvedeným tématům nevyjádří, platí, že statutární orgán volí a odvolává nejvyšší orgán spolku. Volební období je pětileté, a pokud klesne počet členů volených orgánů, mohou je zbývající členové nahradit (zbývajících členů musí být víc než polovina). Tento orgán svolává **členskou schůzi** a to nejméně jednou za rok anebo v případě, že podá návrh alespoň třetiny členů spolku. Informace o konání schůze musí být zveřejněny minimálně 30 dnů před jejím termínem.

Nejvyšší orgán společnosti rozhoduje o nejdůležitějších věcech spolku (změna stanov, určení zaměření spolku a jiné uvedené v § 247). Nestanoví-li se ve stanovách něco jiného, je tímto nejvyšším orgánem **členská schůze**. Členskou schůzi svolává statutární orgán (viz výše). Zasedání schůze může být odvoláno nebo odloženo a to stejným způsobem jako bylo svoláno, musí se tak stát nejpozději 7 dní před konáním schůze. Nebyla-li by 7 denní lhůta dodržena, musel

⁶⁶ Svejkovsk, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 227

⁶⁷ Šťoviček, J.; Janák, J. 2014

by spolek vyplatit členům, kteří by se na zasedání dostavili, náhradu vynaložených nákladů. Členská schůze je usnášeníschopná za předpokladu, že se jí účastní většina členů spolku. Usnesení se přijímá většinou hlasů členů přítomných v době usnášení.⁶⁸ Není-li schůze usnášeníschopná, stanoví se do 15 dní nový termín. Nová schůze musí proběhnout nejdéle 6 týdnů ode dne neusnášeníschopné schůze. O průběhu jednání vyhotovuje do 30 dnů zápis statutární orgán. Každý člen má možnost do tohoto zápisu podle podmínek stanov nahlédnout.⁶⁹

Dalšími orgány mohou být kontrolní komise, rozhodčí komise popřípadě jiné orgány uvedené ve stanovách.⁷⁰

4.5.1.1 Kontrolní komise

Je plně na uvážení spolku, zda ve stanovách zřídí kontrolní komisi. Pokud je zřízena musí mít minimálně tři členy, které volí a odvolává členská schůze (pokud stanovy neurčí jinak). Členy komise nesmí jmenovat a odvolávat statutární orgán a to ani v případě, že by tak bylo určeno ve stanovách, k takovému ustanovení ve stanovách by se nepřihlíželo. Pokud ve stanovách není uvedeno něco jiného, nemůže být člen komise zároveň členem statutárního orgánu nebo likvidátorem.⁷¹

Po zřízení komise je důležité, aby spolek respektoval obsah navrhovaných ustanovení, stanovení kontrolní komise dává spolek veřejnosti najevo, že má stanovené systém vnitřní kontroly, není proto přípustné, aby byla kontrolní komise bez působnosti.⁷²

Občanský zákoník stanovil **požadavky na členy volených orgánů**. Členem komise (voleného orgánu) může být pouze osoba plně svéprávná. Jedná-li se o právnické osoby s jinou hlavní činností než podnikání a zakladatelské právní

⁶⁸ Šťovíček, J.; Janák, J. 2014

⁶⁹ § 257

⁷⁰ Organizace spolku je upravena v § 247 a následujících NOZ

⁷¹ §262 odst. 1 a 2

⁷² Důvodová zpráva k NOZ § 262 až 264

jednání (stanovy) určí, může se členem kontrolní komise stát i osoba nezletilá nebo osoba s omezenou svéprávností.⁷³

Je-li osoba v úpadku, může se stát členem komise za předpokladu, že to předem oznámí tomu, kdo ji do funkce povolává. Pokud, to neoznámí, může se každý kdo na tom má zájem, domáhat, aby takovéhoho člena odvolal soud⁷⁴. Právníckou osobu zastupuje osoba, kterou si za účelem toho zvolí, popřípadě statutární orgán.⁷⁵

Člen komise kontrolní komise jakožto voleného orgánu se zavazuje, že bude funkci vykonávat s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a pečlivostí (s péčí řádného hospodáře). Každý člen vykonává funkci osobně, ale zákon nezakazuje možnost zmocnit pro určitý případ jiného člena komise, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval. Za škodu, kterou člen komise způsobí porušením svých povinností, ručí člen, který ji způsobil do výše, kterou dosud nenahradil⁷⁶

Úkolem kontrolní komise je dohlížet na to, jestli je činnost spolku v souladu se stanovami a právními předpisy. Komise má povinnost upozornit na zjištěné pochybení statutární orgán. Ke své kontrolní činnosti musí mít komise přístup k dokladům a listinám, které se vztahují ke kontrolovanému případu. Pokud člen komise požádá ostatní členy spolku nebo jeho zaměstnance o vysvětlení nějaké záležitosti, mají tyto osoby povinnost vysvětlení poskytnout.⁷⁷

4.5.1.2 Rozhodčí komise

Rozhodčí komise je zřízena za účelem rozhodování sporů náležící do spolkové samosprávy a to v takovém rozsahu jaký mu určí stanovy. Pokud stanovy komisi zřídí, ale již nevymezí, jaké spory bude řešit, rozhoduje tato komise spory mezi členem a spolkem o placení členských příspěvků a

⁷³ § 152 NOZ

⁷⁴ § 153 NOZ

⁷⁵ § 154 NOZ

⁷⁶ § 159 NOZ

⁷⁷ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 252

přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku.⁷⁸ Volba počtu členů rozhodčí komise je ponechána na stanovách, zákon uvádí pouze minimální počet (tři), a volí a odvolává ji členská schůze nebo statutární orgán. Členem může být pouze osoba plně svéprávná, zletilá a bezúhonná, Zároveň tato osoba nesmí již ve spolku působit jako člen kontrolní komise nebo statutárního orgánu. Ostatní podmínky jsou stejné jako u kontrolní komise. Pokud by členovi rozhodčí komise bránily okolnosti případu v nepodjatém rozhodování, je z rozhodčí komise vyloučen.

4.5.2 Neplatnost rozhodnutí orgánu spolku

Neplatnosti rozhodnutí se věnují § 258 a následující, zde stojí, že návrh na soudní vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu může podat každý člen spolku nebo osoba, která na tom má zájem právní ochrany, pokud se této neplatnosti nelze dovolat u orgánu spolku.

Už se nepočítá pouze se soudní ochranou proti rozhodnutí nejvyššího orgánu spolku, nýbrž je zde i možnost soudu přezkoumat platnost rozhodnutí jakéhokoli orgánu spolku (statutárního orgánu). Napadat lze vždy konkrétní rozhodnutí orgánu spolku. Výrok soudu, který pravomocně rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku, se stává všeobecně závazný.

Rozhodnutí orgánu spolku musí být jak v souladu se zákonem, tak i se stanovami spolku. Dokud není soudem vysloven opak, je třeba brát rozhodnutí orgánu spolku za platné. Toto tvrzení neplatí vždy, neplatnost z moci zákona nastává v situaci uvedené v § 580

1) *„Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.*

2) *Neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného“⁷⁹*

⁷⁸ § 265 NOZ

⁷⁹ § 580 NOZ

Je možné dovolat se neplatnosti do třech měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo dozvědět mohl. Objektivní lhůtou je v tomto případě jeden rok. Po marném uplynutí této lhůty již nelze přezkoumávat platnost rozhodnutí.⁸⁰ Výjimkou je § 245, v tomto § stojí, že: „*na usnesení členské schůze nebo jiného orgánu, které se přičí dobrým mravům, nebo mění stanovky tak, že jejich obsah odporuje donucujícím ustanovením zákona, se hledí, jako by nebylo přijato. To platí i v případě, že bylo přijato usnesení v záležitosti, o které tento orgán nemá působnost rozhodnout.*“. V citovaném § se užívá pojem usnesení, pod toto usnesení lze podřadit jakékoli rozhodnutí orgánu spolku, které zasahuje do právních poměrů jejich členů nebo spolku. Neplatnost je v tomto případě absolutní a musí se k ní přihlížet i bez námitek na neplatnost.⁸¹

Soud neplatnost nevysloví, pokud se sice jednalo o k porušení zákona nebo stanov, ale nemělo to žádné právní následky a je v zájmu právní ochrany spolku neplatnost rozhodnutí nevyslovit. Stejně tak se neplatnost nevysloví, bylo-li by tím zasaženo do práv třetích osob nabytých v dobré víře. Porušil-li spolek základ členské právo některého člena spolku závažným způsobem, zákon uvádí, že má tento člen právo na přiměřené zadostiučinění. A to v případě, že dodrží lhůty stanovené v §261 odst. 2 písm. a) a b).

4.6 Zrušení spolku

Na zrušení spolku se aplikuje obecná úprava uvedená v § 168-172 občanského zákoníku. Zrušení právnické osoby probíhá prostřednictvím likvidace jejího majetku. Likvidace není nutná pouze za předpokladu, že celé jmění osoby přejde na jejího právního nástupce (nebo zákon stanoví něco jiného).

4.6.1 Obecná část

Způsoby zrušení právnické osoby § 168

- **právním jednáním:** rozhodnutí příslušného orgánu právnické osoby (v našem případě rozhodnutím nejvyššího orgánu – pravděpodobně členskou schůzí)

⁸⁰ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 736

⁸¹ Svejkský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 231

- **rozhodnutím orgánu veřejné moci:** jde o rozhodnutí soudu, ten zruší na návrh, nebo bez návrhu pokud právnická osoba vyvíjí nezákonnou činnost v míře, která závažným způsobem narušuje veřejný pořádek, nemá déle než dva roky statutární orgán schopný usnášet se a další důvody uvedené v § 172. Pokud lze důvod, kvůli kterému má být právnická osoba zrušena, odstranit musí soud poskytnout právnické osobě přiměřenou lhůtu na jeho odstranění. (zrušení spolku rozhodnutí orgánu veřejné moci je popsáno ve zvláštní části)

- **splněním účelu,**

- **z dalších zákonem stanovených důvodů:** „zákon vždy může stanovit ad hoc zvláštní důvod zrušení právnické osoby; to je případ právnických osob zrušených v souvislosti s insolvenčním řízením (§ 173 odst. 2) nebo zrušení společenství vlastníků jednotek, zaniklo-li bytové spoluvlastnictví, za účelem jejíž správy toto společenství vlastníků jednotek vzniklo.“⁸²

4.6.2 Zvláštní část

Z důvodu, že se spolek ruší stejně jako ostatní právnické osoby a proto, že o dobrovolném zrušení právnické osoby rozhoduje nejvyšší orgán (u spolku členská schůze - §247 odst. 1), zabývá se ustanovení týkající se zrušení spolku pouze zrušením na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci.⁸³

Zánik právnické osoby s likvidací speciálně upravený pro případ spolku je v usnesení § 268, toto usnesení navazuje na obecnou úprava v § 171. To popisuje obecné důvody zrušení právnické osoby s likvidací.

O zrušení spolku rozhoduje soud, ten zruší spolek buď na návrh osoby, která na tom má oprávněný zájem, nebo i bez návrhu a to v případě, že spolek i přes upozornění soudu:

⁸² Důvodová zpráva k NOZ (k § 1215 odst. 1)

⁸³ Důvodová zpráva k NOZ

a) vyvíjí činnost, jejímž účelem je popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociálního postavení. Podporuje násilí nebo podněcuje k nenávisti. Stejně tak jsou zakázané ozbrojené právnické osoby, pokud se nejedná o osobu zřízenou zákonem, a jiné, kompletní výpis je uveden v § 145.

b) vyvíjí činnost v rozporu s § 217 (hlavní činností může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, za kterými je podnik založen. Podnikání nesmí být hlavní činností aj.)

c) nutí členy ke vstupu do spolku, nutí ho k podpoře, k účasti na jeho činnosti anebo naopak brání členům v odchodu ze spolku (v rozporu s § 215)

4.7 Likvidace právnické osoby

Z důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku vyplývá, že zvláštní ustanovení spolkového práva řeší pouze dílčí a specifické otázky likvidace. Zbytek upravuje obecná část v §187 – 209.

4.7.1.1 Obecná část

Likvidace je způsob zániku právnické osoby bez jejího právního nástupce. Důvodem pro likvidaci je uplynutí doby, na kterou byla osoba založena, dosažením účelu, pro který byla založena, dnem určeným zákonem nebo právním jednáním o zrušení právnické osoby anebo dne právní moci rozhodnutí orgánu veřejné moci, pokud ten nestanoví pozdější datum.⁸⁴

Cílem likvidace je vyrovnat závazky právnické osoby prodejem jejího majetku a popřípadě naložit s majetkem zbylým po uspokojení věřitelů. Právnická osoba vstupuje do likvidace dnem zrušení. Majetkové vypořádání provádí za společnost likvidátor, který je buď povolán orgánem společnosti anebo jmenován soudem (v případě, že právnická osoba vstoupila do likvidace, aniž by byl likvidátor povolán anebo soud rozhodl o zrušení). Povoláním nabývá likvidátor působnosti statutárního orgánu. Po svém nástupu musí informovat všechny známé

⁸⁴ § 171 OZ

věřitele o vstupu právnické osoby do likvidace, a to nejméně dvakrát, s minimálně dvoutýdenním časovým rozmezím. Společně s upozorněním vyzve věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě ne kratší než tři měsíce. Pokud je osoba zapsána ve veřejném rejstříku musí tuto informaci zveřejnit i tam. Dalším krokem likvidátora je, že ke dni vstupu právnické osoby do likvidace, sestaví zahajovací rozvahu a udělá soupis jmění této osoby. Tento soupis je za úhradu k dispozici každému věřiteli. Po konci likvidace vyhotoví likvidátor konečnou zprávu, v níž uvede minimálně to, jak bylo likvidační podstatou naloženo a připojí k ní účetní závěrku a podpisový záznam. Za práci náleží likvidátorovi odměna, tu určuje ten, kdo likvidátora povolal. Likvidátor má meze své působnosti pouze v rozsahu, jaký odpovídá povaze a cíli likvidace. Během likvidace jsou přednostně uspokojovány pohledávky zaměstnanců (tato přednost se neuplatní, pokud je právnická osob v úpadku). V případě, že se o úpadku likvidátor dozví, podá bez zbytečného odkladu insolvenční návrh. Pokud se likvidátorovi nepodaří celou likvidační podstatu zpeněžit, vyrovná penězi nejprve náklady na likvidaci a pak závazky za zaměstnance, poté nabídne likvidátor zbylým věřitelům likvidační podstatu k převzetí na úhradu dluhů. Pokud se věřitel, kterému byla takto likvidační podstata nabídnuta, nevyjádří do dvou měsíců, má se za to, že ji přijal. Když věřitel odmítne účast na převzetí likvidačního zůstatku, jeho pohledávka zaniká, pokud odmítnou všichni, přechází majetek na stát. Dokud nejsou vyrovnány všechny známé závazky právnické osoby nelze vyplácet podíl na likvidačním zůstatku. Do 30 dnů po skončení likvidace podá likvidátor návrh na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku.⁸⁵

4.8 Likvidace spolku

Při likvidaci spolku se vychází z obecné úpravy § 187 až 209. Zvláštní ustanovení spolkového práva v §269 až 273 řeší jen dílčí a specifické otázky. Odlišnosti jsou zejména ve zveřejňování soupisu jmění a postupech při ustanovování likvidátora. Rozdíl je také ve způsobu nakládání s likvidační podstatou. Cílem likvidace spolku není rozdělit zbytek likvidačního zůstatku mezi

⁸⁵ § 187 – 209 NOZ

členy spolku, z tohoto důvodu se nezpeněžuje celý majetek spolku ale pouze taková jeho výše, aby se zaplatily dluhy spolku.⁸⁶

Stejně jako v obecné úpravě je nutné i zde stanovit likvidátora. Toho v případě dobrovolného zrušení povolává příslušný orgán spolku, v případě zrušení soudem, rozhoduje soud také o jmenování likvidátora. Nelze-li ho povolát, jmenuje soud i bez souhlasu likvidátorem člena statutárního orgánu, popřípadě nějakého jiného člena. Soudně jmenovaný likvidátor nemůže sám od sebe odstoupit, jedinou možností je, požádat soud o zproštění funkce s tím, že musí prokázat, že výkon funkce od něj nelze spravedlivě očekávat.⁸⁷

Postup, jak a kterým orgánem volit likvidátora při likvidaci spolku, by mohl vypadat následovně:

a) *„nejvyšším orgánem spolku nebo soudem (§ 191 odst. 1 a 2),*

b) *s tím, že není-li možný postup ad a): soudem i bez svého souhlasu některý z členů spolku (§ 191 odst. 3; § 270 odst. 1 věta první),*

c) *s tím, že není-li možný postup ad a) ani ad b): soudem i bez souhlasu některý z členů spolku (§ 270 odst. 1 věta druhá)*

d) *s tím, že není-li možný postup ad a), ad b) ani ad c): soudem z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců (ú 191 odst. 4)“⁸⁸*

Likvidátor sestavuje soupis jmění, který musí zpřístupnit všem členům v sídle spolku a za úhradu nákladů soupis každému členovi vydat.⁸⁹

Jak bylo uvedeno výše, likvidátor zpeněží pouze takovou část majetku, která je potřeba pro zaplacení dluhů. S likvidačním zůstatkem naloží likvidátor podle stanov spolku, jedná-li se o spolek veřejně prospěšný, nesmí být likvidační zůstatek použit jinak než veřejně prospěšným cílů. V případě, že se nejedná o

⁸⁶ Důvodová zpráva k NOZ

⁸⁷ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 261

⁸⁸ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014, s. 759

⁸⁹ § 269

veřejně prospěšný spolek a stanovy tak určily, může se likvidační zůstatek rozdělit mezi členy spolku.⁹⁰

V případě, že nelze se zůstatkem naložit podle stanov má se nabídnout spolku s podobným účelem. Pokud se takový spolek nenajde anebo nabízený majetek odmítne, obdrží nabídku na převzetí majetku obec, ve které má spolek sídlo. Pokud se ta do dvou měsíců majetek nepřijme, přechází na kraj, v němž je sídlo spolku. Ať už obec nebo kraj oba dva musí použít takto získaný majetek pouze k veřejně prospěšnému cíli.⁹¹

4.9 Přeměna právnické osoby (spolku)

Stávající úprava v občanském zákoníku umožňuje všem právnickým osobám se přeměňovat. Tato možnost je dána v ustanovení § 174 a následujících s tím, že detailnější úprava pro spolky je uvedena přímo v ustanovení týkající se spolku. Přeměnu právnické osoby je možné provést fúzí, rozdělením nebo změnou právní formy (zákon umožňuje přeměnit spolek na ústav). Ten kdo o přeměně rozhodl, může své rozhodnutí změnit vzít zpět až do zápisu přeměny do veřejného rejstříku (dnem zápisu se stane přeměna účinnou). Z důvodu, že u osob zapsaných do veřejných rejstříků účinnost přeměny časově nesouhlasí s rozhodnutím o přeměně, musí se u přeměny určit rozhodný den, kdy se jednání zanikající osoby považuje z účetního hlediska za jednání osoby nástupnické.⁹²

O fúzi stejně tak jako o rozdělení rozhoduje členská schůze, zákon ale dává možnost (§ 302) určit ve stanovách, že o nich rozhoduje jiný orgán.

4.9.1 Fúze spolku

Obecně fúzi právnických osob upravuje občanský zákoník jako jednu z možných forem přeměny právnické osoby v § 174 a následujících.

Fúze spolku znamená spojení dvou a více spolků do jednoho, toto spojení může mít podobu splynutí nebo sloučení. **Splynutí** znamená zánik všech

⁹⁰ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 263

⁹¹ § 272 NOZ

⁹² Richard Gürlich

spojujících se spolků a vznik spolku nového, který přebírá všechna práva a povinnosti zanikajícího spolku. Takto vzniklý spolek musí mít odlišný název od spolků, ze kterých vznikl. **Sloučení** je případ, kdy jeden spolek zůstává, ostatní spolky zanikají a práva a povinnosti přecházejí na zůstávající spolek. Ten si nadále zachovává svoje jméno.

4.9.1.1 Fúze u spolků (§ 274-287)

Vychází z obecného ustanovení § 174. *„Fúze spolku nejsou v platném právu upraveny, a protože se jedná o záležitosti osobního statusu, chybějící zákonný rámec spojování a slučování spolků neumožňuje. Praktickými postupy lze sice stávající úpravou dospět k obdobnému, nikoli však stejnému výsledku, tyto postupy jsou však právně náročnější a komplikovanější, než jak to umožní navržená úprava.“*⁹³

Zákon stanovil (v § 275 až 277) náležitosti, které musí každá smlouva o fúzi obsahovat. Minimálně musí takováto smlouva obsahovat název, sídlo a identifikační údaj každého ze zúčastněných spolků s uvedením, který spolek je zanikající a který nástupnický a rozhodný den. Pokud se jedná o smlouvu o splynutí, musí být její součástí i stanovy nově vzniklého spolku. Jestliže se spolky slučují a důsledkem toho se změní stanovy zůstávající spolku, musí smlouva obsahovat i tuto informaci. Součástí návrhu jsou i právní a hospodářské důvody fúze spolku. Ty nejsou potřeba, pokud s fúzí souhlasí všichni členové.

Návrh smlouvy o fúzi se předkládá na zasedání členské schůzi, která musí být ohlášena nejméně 30 dnů před jejím konáním a na schůzi musí mít všichni členové spolku možnost se seznámit se zněním navrhované smlouvy a se stanovami nově vzniklého (nebo nástupnického) spolku. O smlouvě hlasují zúčastněné spolky na členské schůzi, kde mohou návrh přijmout nebo odmítnout. Až podpisem návrhu posledního zúčastněného spolku se návrh na fúzi stává přijatý. Proti přijetí smlouvy o fúzi lze podat návrh na vyslovení neplatnosti smlouvy o fúzi a to pouze společně s návrhem na neplatnost usnesení členské schůze, která schválila tuto fúzi. Možnost podat návrh na neplatnost je časově omezena dobou, kdy byla smlouva na schůzi přijata a dnem zápisu do veřejného

⁹³ Důvodová zpráva k § 274-287

rejstříku. Aktivně je legitimován každý člen spolku. Návrh na zápis fúze do veřejného rejstříku podávají společně všechny zúčastněné spolky. Příslušný orgán na základě toho vymaže zanikající spolky a určí jejich právního nástupce.⁹⁴

4.9.2 Rozdělení právnické osoby (spolku)

Rozdělení právnické osoby je opakem fúze. Již existující spolek se rozdělí na dva nebo více nových spolků. Existují dvě základní možnosti, jak může k rozdělení dojít:

- a) odštěpení: kdy společnost nezaniká pouze část majetku na jednu nebo více vznikajících společností
- b) rozštěpení: rozdělovaná společnost zaniká a na základě toho vzniká jedna nebo více společností

Při odštěpení jde buď o nově vzniklé společnosti, nebo majetek přechází na již existující společnost. Možná je i kombinace dvou předchozích. Stejně možnosti jsou i pro rozdělení společnosti rozštěpením. Toto rozdělení vychází ze zákona.

4.9.3 Rozdělení spolku § 287 - 302

Při rozdělení opět uzavírají zúčastněné osoby smlouvu, ta musí obsahovat identifikační údaje zúčastněných spolků, rozdělení majetku a dluhů na nově vznikající nástupnické spolky, rozdělení zaměstnanců mezi nově vzniklé spolky a určení rozhodného dne. V případě, že se během rozdělení změní stanovy pak také dohodu o této změně. Každý člen se stává automaticky členem všech nově vznikajících spolků (pokud to smlouva neomezí). Smlouva o rozdělení musí být písemná. O rozdělení vypracuje spolek projekt, který kopíruje náležitosti smlouvy, společně s ním je vypracována i zpráva vysvětlující právní a hospodářské důvody rozdělení, stejně jako u fúze není nutná v případě, že všichni členové s rozdělením souhlasí. Pokud smlouva (nebo není jasné z projektu), neurčí něco jiného, jsou nástupnické spolky spoluvlastníky majetku a za své dluhy ručí společně a nerozdílně. O konání členské schůze, kde bude předložena smlouva o rozdělení, musí být informováno minimálně 30 denním předstihem.

⁹⁴ § 275 – 277 NOZ

V této lhůtě zpřístupní všem členům spolku ve svém sídle zprávu statutárního orgánu, kde se vysvětlují právní a hospodářské důvody přeměny. Podle § 292 musí zpráva obsahovat požadované informace v závislosti na způsobu rozdělení. Když se bude jednat o rozdělení sloučením, tak návrh smlouvy, stanovy nového spolku, výkaz majetku a závazků všech zúčastněných spolků maximálně 6 měsíců starý. V případě že půjde o rozdělení se založením nových spolků také projekt rozdělení, výkaz majetku a závazků rozdělovaného spolku, zahajovací rozvahu a návrh nových stanov. Hlasování o rozdělení probíhá stejně jako v případě fúze (lze jen schválit nebo odmítnout). Po schválení podá rozdělený spolek návrh na zápis rozdělení do veřejného rejstříku, u rozdělení sloučením podává návrh rozdělený i nástupnický spolek. Zanikající spolky jsou z veřejného rejstříku vymazány. Po zápisu již nelze smlouvu rušit ani měnit. Nástupnické spolky ručí za dluhy přešlé z rozdělovaného spolku společně. Každá osoba, jejíž zájmy jsou rozdělením dotčeny, má právo, aby ji kterýkoli ze zúčastněných spolků sdělil, na jaký nástupnický spolek přešel, jaký majetek, a to ve lhůtě do jednoho měsíce.

4.10 Pobočný spolek

Možnost pobočný spolek založit a způsob jaký může být založen, upravují stanovy spolku. Pobočný spolek má odvozenou právní osobnost od hlavního spolku, může mít práva a povinnosti a nabývat je v rozsahu určeném stanovami hlavního spolku a zapsaném ve veřejném rejstříku.⁹⁵

„Jelikož má pobočný spolek samostatnou právní osobnost, má také vlastní odpovědnost (a právě z důvodu vlastní právní osobnosti pobočného spolku je nutné dospět k závěru o tom, že neexistuje společná odpovědnost spolku a pobočného spolku).“⁹⁶

Zákon stanovil, že název pobočného spolku musí obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjádřit jeho vlastnost pobočného spolku. Důvodová zpráva k tomuto § uvádí, že název nemusí obsahovat pojem pobočný spolek, ale musí z něj být jasné, že se jedná o osobu s odvozenou subjektivitou.

⁹⁵ § 228

⁹⁶ Bezouška P., Piechowiczová L., s.57

Pobočný spolek vzniká zápisem do veřejného rejstříku a tento návrh podává hlavní spolek. Pokud není o návrhu rozhodnuto příslušným orgánem do 30 dnů, považuje se pobočný spolek za zapsaný. Po zápisu pobočného spolku ručí spolek hlavní za jeho dluhy pouze do výše určené stanovami. Má se za to, že vznikem členství k pobočnému spolku se nový člen stává automaticky členem spolku hlavního (vyvratitelná domněnka). Doba trvání pobočného spolku závisí na době trvání spolku hlavního, zrušuje-li se hlavní spolek, automaticky se ruší i spolek pobočný.⁹⁷

5 Komparace s předchozí právní úpravou

Většina pravidel ze zákona o sdružování občanů byla přejata do nové právní úpravy občanského zákoníku. Některé věci jsou v občanském zákoníku podrobněji rozepsány a zavádí i některé nové instituty. Snahou těchto změn je eliminovat nejasnosti předchozí právní úpravy.⁹⁸ V důsledku toho je úprava spolkového práva obsáhlejší, než jak tomu bylo minulosti.

5.1.1 Konkrétní změny

S platností nového zákona přichází změna názvů některých pojmů. Občanské sdružení se mění na spolky. Důvodem je, že pojem “spolek“ lépe vystihuje charakter právnické osoby. Označení občanské sdružení považovali někteří autory za nelogické.⁹⁹ Změnu názvu zaznamenaly i původní organizační jednotky spolku, které se v současnosti nazývají pobočné spolky. Původní název se opět ukázal jako nevyhovující.

Minimální počet osob, které mohou podat návrh na registraci spolku, zůstává stejný, nicméně ve staré úpravě musel návrh na registraci podat přípravný výbor obsahující alespoň tři **občany**, nyní se musí jednat o tři **osoby**, osobní status tak již není důležitý. Přípravný výbor již není k podání návrhu potřeba. Stanovy

⁹⁷ § 228 – 231 NOZ

⁹⁸ Spolky a jejich postavení dle nového Občanského zákoníku

⁹⁹ např. Eliáš, K., a kol. v Občanské právo pro každého nebo Telec, I., Spolkové právo

společnosti v současné úpravě mají úžeji vymezené minimálně požadované údaje.¹⁰⁰

V předchozí právní úpravě sice mohly být právnické osoby členem občanského sdružení, ale nemohly toto sdružení založit. Pro uspokojování svých zájmů mohly založit sdružení právnických osob. Nová právní úprava již nepočítá se sdružením právnických osob, ale umožňuje právnickým osobám zakládat spolky.

Vzniká fikce 30 dnů, pokud do této doby nebylo vydáno rozhodnutí o odmítnutí, má se za to, že je spolek zapsaný do veřejného rejstříku uplynutím této doby (stejná lhůta platí i pro spolky pobočné).¹⁰¹

Detailněji než v minulosti je upraveno právo člena spolku napadnout rozhodnutí orgánu. Změnu doznaly lhůty, které se prodloužily z předchozích 30 dnů (subjektivní) a 6 měsíců (objektivní) na 3 měsíce (subjektivní) a 1 rok (objektivní). Usnesení § 260 dává soudu pravomoc nevyhovět žalobě i v případě, že rozhodnutí orgánu spolku bylo v rozporu se stanovami nebo zákonem. Je tomu tak z důvodu ochrany práv třetích osob nabytých v dobré víře.¹⁰²

Neplatí, že spolky vznikají registrací u Ministerstva vnitra České republiky. Nyní je vznik spolku spojen se zápisem do veřejného rejstříku, který je veden místně příslušným krajským soudem. Veřejnost spolkového rejstříku je další změnou oproti úpravě z roku 1990. Stanovy spolků jsou teď veřejně dostupné na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti (justice.cz).

Je zavedeno oddělení majetku mezi spolkem hlavním a pobočným. Nově mohou spolky vést seznam členů, tato norma je ale pouze dobrovolná, záleží na každém spolku, zda tento seznam chce vést. Pokud se k vedení seznamu členů uvolí ve stanovách, stává se pro něj od té chvíle závazné. Pokud je rozhodnutí v rozporu s dobrými mravy, hledí se na něj nově jako na od počátku neplatné

¹⁰⁰ Bělohávek, A. J., Černý, F., Jungwirthová M. a kol., Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanské úpravy včetně předpisů souvisejících, 2012, s. 70

¹⁰¹ § 226 a § 229

¹⁰² Bezouška, P., Piechowiczová, L., 2013, s.59

rozhodnutí. Větší prostor je také věnován případům rozdělení a spojování (fúzi) spolku¹⁰³

Rozdělení spolku zákon o sdružování občanů neupravoval, a proto nebylo podle předchozí právní úpravy možné¹⁰⁴

Co se týká fúze, minulý zákon sice dovoloval fúzi sloučením (§ 12 odst. 1 písm. a) a odst. 2 zákona o sdružování občanů), ale tato úprava byla kvůli absenci úpravy podstatných otázek nefunkční¹⁰⁵.

5.1.2 Transformace občanských sdružení na spolky

Občanská sdružení vzniklá podle zákona o sdružování a ta se s přijetím nové právní úpravy automaticky považují za spolek. Pouze v případě, že jeho název není v souladu s ustanovením nového občanského zákoníku, musí svůj název do 1. 1. 2016 změnit. Organizační jednotky sdružení se považují za pobočné spolky, avšak statutární orgán hlavního spolku musí podat do tří let návrh na zápis pobočného spolku, jinak pobočný spolek zaniká. Sdružení právnických osob má stejně jako občanské sdružení podle občanského zákoníku právo změnit svoji právní formu na spolek.

6 Postavení a účel spolku

6.1 Postavení spolků

Spolek je soukromoprávní korporace, která představuje jednu ze základních a nejdůležitějších forem neziskového sektoru.¹⁰⁶

Postavení spolků je dnes upraveno v občanském zákoníku, který spolky řadí mezi korporace. Vztahují se na něj, jak usnesení obecná, tak i o právnických osobách, a proto stojí na několika právních zásadách. Tyto zásady lze rozdělit na

¹⁰³ Spolky a jejich postavení dle nového občanského zákoníku

¹⁰⁴ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 779

¹⁰⁵ Švestka, Dvořák, Fiala a kol., 2014. s. 765

¹⁰⁶ Ronovská, K., 2008, s. 24

zásady obecné, které jsou shodné i pro ostatní právnické osoby a na zvláštní zásady platné pouze pro spolky.

Spolky mají specifickou právní charakteristiku. Jsou vymezeny svou povahou, která vyjadřuje ústavní právo se spolčovat, formu osobní nekapitálové společnosti, neziskovostí, členským principem, dobrovolností. Spolek má zvláštní registrační princip a právní úpravu, která mu umožňuje vytvářet svazy (spolčení spolků) nebo pobočné spolky spolku.¹⁰⁷ Profesorka Ronovská ještě uvádí jako charakteristický znak spolku oddělení majetkových sfér spolku a jeho členů, princip oddělenosti spolku od státu (ústavně zaručené právo), spolkovou samosprávu, a spolkovou činnost jakožto statutární činnost.¹⁰⁸

6.1.1 Zásady spolkového práva

Profesor Telec říká, že zákonodárná úprava soukromoprávního postavení spolků je v občanském zákoníku vybudována na základě 19 zásad:

- a) *zásada spolčovací*
- b) *zásada nevýdělečného účelu založení* – odlišení od obchodních korporací, primárním důvodem založení je společný zájem
- c) *zásada účelovosti založení* – každý spolek má svůj důvod ke vzniku
- d) *zásada dobrovolnosti*
- e) *zásada spolkové samosprávy* – viz autonomie spolku
- f) *zásada zákonného neručení člena za dluhy spolku*
- g) *zásada osobně vázaného členství* – vychází z definice spolku jako osobní korporace
- h) *zásada nepřevoditelnosti členství* – stanovy mohou určit výjimku

¹⁰⁷ Hurdík a kol.2013.,s.136

¹⁰⁸ Ronovská, K., 2004, s. 150

- i) *zásada soudní ochrany členských práv*
- j) *zásada ochrany hlavní činnosti*
- k) *zásada omezení použití zisku*
- l) *zásada zákonného ručení hlavního spolku za dluhy pobočného spolku jen v rozsahu určeném stanovami*
- m) *zásada odvozené právní osobnosti pobočného spolku od právní osobnosti spolku hlavního*
- n) *zásada neexistence majetkové účasti člena v podobě podílu*
- o) *zásada neexistence členské úhradové povinnosti u ztráty spolku*
- p) *zásada neexistence zákonné vkladové povinnosti*
- q) *zásada neexistence základního kapitálu*
- r) *zásada soudní zrušitelnosti spolku*¹⁰⁹

Komentář je pouze u několika zásad, a to z toho důvodu, že o velké části z těchto zásad jsem se již zmínil v předchozí části této práce a komentář k nim by bylo opakování předešlého textu. Zásady, které mají majetkovou povahu, budou zmíněny v další části této práce, která je zaměřena na hospodaření a majetkovou odpovědnost.

6.1.2 Spolková autonomie

Respekt ke spolkové autonomii je základní koncepčním přístupem v současném spolkovém právu. Jde o svobodu zakladatelů nejen spolek založit, ale i o možnost stanovit si podle vlastních představ vnitřní poměry spolku. Ustanovení v občanském zákoníku, které se týkají spolkového práva, mají dispozitivní povahu a umožňují tak zakladatelům jejich autonomní úpravu. Tím se současná právní úprava odlišuje od zákona o sdružování občanů, který takovouto úpravu občanských sdružení neobsahoval. Když chyběla úprava ve stanovách

¹⁰⁹ Telec, I., 2013, s. 763

sdužení, neexistovala jiná pravidla a musela, tak být dovozována na základě analogie práva.¹¹⁰

Odklonit se není možné u těch ustanovení, které „*deklarují základní principy spolkového práva, jakož i soukromého práva (svoboda ustavení a členství ve spolku (...)), Jako i pravidla, která jsou v zákoně z důvodu ochrany veřejného zájmu (...), vymezují spolek jako samostatný subjekt práva (...), zakotvují právní ochranu práv třetích osob, např. věřitelů, zaměstnanců, garantují minimální standard ochrany členům spolku.*“¹¹¹

Do vnitřních poměrů, oproti tomu zasahuje zákon pouze minimálně a to v případě, že je nutné sledovat veřejný zájem na ochranu funkčnosti právních osob, právní jistotu a kde to je nutné k zachování veřejného pořádku.¹¹²

6.1.3 Práva a povinnosti členů spolku

Práva a povinnosti členů spolku nejsou v zákonu upraveny, ten nechává jejich určení na stanovách spolku. Ty mohou například určit, který spolkový orgán bude rozhodovat o přijetí a nepřijetí nových členů nebo o možnosti rozdělit členství na více druhů s tím, že ke každému druhu budou patřit jiná práva a povinnosti¹¹³

V případě spolku nejsou stanovena žádná absolutní práva, co se samotného členství týká, jedná se zde pouze o relativní práva, vznikající mezi členem a spolkem, které jsou obsahem členství (soukromoprávní závazek mezi spolkem a jeho členy).¹¹⁴

Mezi práva členů patří možnost podílet se na činnosti spolku, pořádat se spolkem akce a účastnit se jich, právo volit členy orgánů spolku a možnost být do těchto orgánů zvolen.¹¹⁵ Členové dále mají právo účastnit se zasedání členské

¹¹⁰ Ronovská, K., 2015, s. 115

¹¹¹ Ronovská, K., 2015, s. 115

¹¹² Ronovská, K., 2015, s. 115

¹¹³ Dobrozemský, V., Stejskal, J., 2015.

¹¹⁴ Telec, I., 2013, s. 763

¹¹⁵ Dobrozemský, V., Stejskal, J., 2015.

schůze, v případě potřeby se mohou obrátit na rozhodčí komisi (pokud stanovy určí, že bude zřízena) a mohou ze spolku kdykoli vystoupit.¹¹⁶

Základní povinností členů je dodržovat stanovy spolku. Příkladem dalších povinností je například povinnost členů podílet na činnosti spolku nebo, je-li to uvedeno ve stanovách platit členské příspěvky.¹¹⁷

6.1.4 Účast spolku ve správním řízení

Přejmenování občanských sdružení na spolky neznamena žádná omezení těchto subjektů v účasti na správních řízeních. Na změnu názvu, která se dotkla navazujících právních předpisů, občanský zákoník reagoval přechodným ustanovením § 3029, kde stojí, že dovolávají-li se právní předpisy ustanovení, které se ruší s novým občanským zákoníkem, jsou nahrazena jim odpovídajícími ustanoveními tohoto zákona. Spolkům je tak i nadále umožněno požadovat u příslušných orgánů informace o zahájení správních řízení, které mohou mít dopad na ochranu přírody a krajiny.¹¹⁸ A to za podmínky, že se jedná o spolek, který má jako hlavní poslání určené ve stanovách ochranu přírody a krajiny, žádost platí jeden rok a spolek ji může podávat opakovaně. Účastnit se následně správního řízení může, pokud svou účast ohlásí písemně do 8 dnů ode dne, kdy mu byla příslušným orgánem informace sdělena (doručení písemného vyhotovení nebo zveřejnění na úřední desce). Výjimkou, kdy se informace neposkytují, jsou řízení navazující na posuzování vlivů na životní prostředí podle § 3 písm. g), zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.¹¹⁹

Za stejných podmínek, které uvádí zákon o ochraně přírody a krajiny (účelem spolku je ochrana přírody a krajiny, platnost požadavku jeden rok a nutnost přihlásit se do řízení do 8 dnů) navíc s výjimkou v § 15 příslušného

¹¹⁶ Telec., I., 2013, s.763

¹¹⁷ Dobrozemský, V., Stejskal, J., 2015.

¹¹⁸ Šimáčková, K., Zahumenská, V., Benák, J., 2013

¹¹⁹ § 70 Předpisu č. 114/1992 Sb. Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny

zákona¹²⁰, se smí spolek účastnit i správního řízení vedeném podle vodního zákona.

Řízení o povolování staveb se může spolek účastnit opět za splnění obdobných podmínek a předpokladu, že o těchto věcech nebylo rozhodnuto v územním rozhodnutí.¹²¹ Pokud místo správního řízení proběhla pouze jeho zkrácená forma (územní souhlas, ohlášení stavby), může se spolek přihlásit do 8 dnů a požadovat, aby proběhlo plné územní/ stavební řízení. V těchto případech, ale není příslušný úřad povinen spolek informovat. Ten není ani v postavení účastníka řízení, a to z toho důvodu, že zde žádné řízení neběží.¹²²

6.2 Účel spolku

Účel spolku je jedním z pojmových znaků spolku. Tento účel musí být vždy dovolený a soukromoprávní. Spojení mezi členy spolku je tvořeno právě zvoleným účelem. Spolky jsou zakládány k ochraně a prosazování společných zájmů. Činnost spolku může směřovat k vzájemné nebo obecné prospěšnosti a tento účel musí být jiný než hospodářský. Shrnutím předchozího textu lze uvést, že účelem spolku je tak zvaná **zájmová činnost spolková**. Tato činnost se odehrává převážně uvnitř spolku mezi jeho členy a účel je společný všem členům (dobrovolný vstup a výstup do spolku).¹²³

Účel spolku není v zákoně pevně určen a může tak být libovolný, není-li přímo zákonem zakázán. Zákaz lze rozdělit na obecný, platící pro všechny právnické osoby a zákaz vztahující se pouze ke spolkům¹²⁴. Obecný zákaz je uveden v § 145 občanského zákoníku a jeho důvodem je:

a) popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení,

¹²⁰ § 115 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

¹²¹ § 109 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon)

¹²² Účast spolku v řízení, 2016

¹²³ Ronovská, K., 2004, s. 179

¹²⁴ Eliáš a kol., s. 134

b) rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti,

c) podpora násilí nebo

d) řízení orgánu veřejné moci nebo výkonu veřejné správy bez zákonného zmocnění.¹²⁵

Nebo důvody upravené v druhém odstavci stejného paragrafu: „Zakazuje se založit právnickou osobu ozbrojenou nebo s ozbrojenými složkami, ledaže se jedná o právnickou osobu zřízenou zákonem, jíž zákon ozbrojení nebo vytvoření ozbrojené složky výslovně dovoluje nebo ukládá, nebo o právnickou osobu, která nakládá se zbraněmi v souvislosti se svým podnikáním podle jiného právního předpisu, anebo o právnickou osobu, jejíž členové drží nebo užívají zbraně pro sportovní nebo kulturní účely či k myslivosti nebo k plnění úkolů podle jiného právního předpisu“¹²⁶

Speciální okolností zakazující vznik spolku je jeho zřízení za účelem podnikání.¹²⁷

Jde o stejné důvody, které neumožňují vznik spolku (viz část věnující se vzniku spolku uvedená v dřívějším textu).

Podle účelu hlavní činnosti lze spolky (stejně, tak jako ostatní právnické osoby), rozdělit na spolky soukromé a veřejné, možná je i kombinace obou. „Společným zájmem soukromým mohou být například společné vycházky členů do přírody, které jsou zaměřeny dovnitř spolku (pouze člensky), zatímco společným zájmem veřejným může být například ochrana zájmů soutěžitelů nebo spotřebitelů, cizinců, azylantů, znevýhodněných lidí, ochrana přírody atd., a to zejména formou veřejné služby (spolkové činnosti jako veřejné služby) navenek; např. i poskytování sociální služby nebo vzdělávání, aniž by příjemci služby museli být členové.“¹²⁸

¹²⁵ § 145 odst. 1 NOZ

¹²⁶ § 145 odst. 2 NOZ

¹²⁷ § 217 NOZ

¹²⁸ Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti- k veřejně prospěšnému účelu spolku)

Asociace veřejně prospěšných organizací považuje za hlavní činnost spolku takovou aktivitu, která vede k naplňování účelu vzniku spolku a zároveň jde o takovou činnost, do které směřuje většina materiálních i lidských zdrojů spolku.¹²⁹

6.2.1.1 Konkrétní případy vzniku spolku

Spolek přátel místních drah – propagace regionálních drah a šetrných způsobů dopravy, publikační a výstavní činnosti a činnosti zaměřenou na sběr a renovaci materiálu týkající se historie železnic¹³⁰

Spolek Ulice Plzeň – provozování programů a zařízení pro osoby ohrožené sociální exekucí se zřetelem na ohrožení návykovými látkami a poskytováním komerčních sexuálních služeb, výzkum a vzdělávání v oblasti adiktologie a poskytování komerčních sexuálních služeb, pořádání seminářů, přednášek a konferencí směřujících především k ochraně veřejného zdraví a prevenci ohrožení návykovými látkami.¹³¹

6.2.2 Vydělečná činnost spolku

Podnikání u spolků je přípustné pouze pokud se jedná o doplňkovou činnost a stane se jedním z finančních zdrojů spolku. V případě spolku je nutné od sebe odlišit podnikání jako hospodářskou činnost a hospodářský účel. Oba dva zmíněné pojmy se vyskytují u obchodních korporací. U spolku skutečnost, že provozuje hospodářskou činnost, neznamená, že byl založen za hospodářským účelem.¹³²

Vydělečnou činnost lze provádět i v rámci své hlavní činnosti a to v případě, že vydělečná činnost je prostředkem dosahování účelu, ke kterému byl spolek založen a zároveň nelze takovou činnost ještě považovat za podnikání (za

¹²⁹ Vyjádření Asociace veřejně prospěšných organizací ČR (AVPO ČR) k výkladům nového občanského zákoníku, které se týkají právní úpravy spolků

¹³⁰ Spolek přátel místních drah - stanovky

¹³¹ Spolek Ulice Plzeň - stanovky

¹³² Ronovská, K., 2008 s 27

soustavnou činnost prováděnou za účelem zisku). Spolky tak můžou vybírat vstupné za představení pořádané spolkem i nad velikost svých nákladů.¹³³

Podnikání lze ve spolku provozovat pouze jako vedlejší činnost vedle činnosti hlavní. Při výkonu podnikání musí spolek splňovat všechny podmínky stanovené právními předpisy pro podnikání nebo jinou samostatně výdělečnou činnost (§ 420) a stává se podnikatelem.¹³⁴ Jinou výdělečnou činností může být například pronájem spolkových místností, jestliže s pronájmem nejsou spojeny jiné než základní služby a nejedná se o živnostenské podnikání.¹³⁵

Zisk nebo jiné majetkové zhodnocení nemohou rozdělit mezi své členy, ale musí být použit k financování svého hlavního účelu.

6.2.3 Veřejně prospěšné spolky

Spolky mohou být založeny i za veřejně prospěšným účelem. Veřejně prospěšná je podle § 146 taková právnická osoba, „jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu. Pojem spolek je nahrazením.“¹³⁶

7 Hospodaření a majetková odpovědnost spolků

7.1 Hospodaření spolků

Česká právní úprava řadí spolky mezi neziskové a nevýdělečné právnické osoby. Základním charakteristickým znakem (jak již bylo uvedeno v dřívější části práce) je, že není založena za účelem podnikání, respektive podnikání nesmí být hlavním důvodem k jeho založení.

¹³³ Výkladové stanovisko č. 8 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 7. 6. 2013- k výdělečné činnosti spolku

¹³⁴ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., a kol. 2014, s. 669

¹³⁵ Výkladové stanovisko č. 8 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 7. 6. 2013- k výdělečné činnosti spolku

¹³⁶ § 146 OZ

Spolky jsou z hospodářského hlediska založeny na principu samofinancování, což vyplývá z ústavně zaručené odluky spolků od státu. Právní úprava v občanském zákoníku již na rozdíl od zákona o sdružování občanů neuvádí obligatorní požadavek na zveřejňování zásad hospodaření ve stanovách společnosti. Nicméně spolky ho mohou z vlastní vůle dobrovolně zveřejnit.¹³⁷

Zákon nestanovil pro členy spolku žádnou vkladovou povinnost, je plně v kompetencích stanov spolku, zda členské příspěvky zavede a v jaké velikosti. Stejně, tak není v zákonu uvedena nutnost zakladatelů složit před vznikem spolku základní kapitál. Není však spolkům bráněno, aby ať už z vedlejší hospodářské činnosti anebo z členských příspěvků kapitál budoval.¹³⁸

7.1.1.1 Příjmy spolku

Spolek hospodaří s financemi, které jdou v zásadě rozdělit, podle způsobu jejich získání do třech základních skupin. A to na finanční zdroje získané od třetích osob, finanční prostředky vybrané od členů spolku a výnosy plynoucí z hospodářské činnosti spolku.¹³⁹

Mezi finanční prostředky získané od jiných subjektů lze zařadit dary, sponzorské příspěvky anebo prostředky získané z veřejných prostředků formou dotací.

Členské příspěvky – jedná se o pravidelný, ale nikoli zákonem stanovený finanční zdroj spolku. Je plně na uvážení zakladatelů, zda ve stanovách stanoví povinnost hradit členské příspěvky. Členské příspěvky, ať už u spolku hlavního nebo pobočného, jsou jako zdroje financování spolku osvobozeny od daní z příjmu. Členské příspěvky mohou platit buď všichni členové spolku, nebo pokud stanovy rozdělily členy spolku do různých skupin, může se povinnost týkat jenom některých z nich.

Výnosy získané z hospodářské činnosti podniku, pokud hodlá spolek v rámci své činnosti, vykonávat vedlejší hospodářskou činnost, musí se o tom

¹³⁷ Telec, I., 1998, s. 162

¹³⁸ Telec, I., 2013, s. 763

¹³⁹ Adámková, K., 2001, s. 65

zmínit ve stanovách. Spolek vyvíjející hospodářskou činnost musí dodržovat stejné právní předpisy týkající se podnikání nebo jiné výdělečné činnosti.¹⁴⁰ Spolek je tak na základě své podnikatelské aktivity považován za podnikatele podle §420.

7.1.1.2 Péče řádného hospodáře

Občanský zákoník zavedl pro členy volených orgánů spolků (všech právnických osob) povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. § 159 konkrétně uvádí: „*Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.*“¹⁴¹

Péče řádného hospodáře je postavena na třech základních principech - loajalita, znalost a pečlivost.

Loajalitou se rozumí povinnost preferovat zájmy právnické osoby před svými osobními zájmy, nebo zájmy jiného subjektu. Za pečlivost je v tomto případě brána schopnost, že svěřenou funkci bude vykonávat do patřičného detailu tak, aby vedla ke stanoveným výsledkům. Člen voleného orgánu musí disponovat takovou úrovní manažerských schopností, aby mohl dosadit na odborné funkce osoby s požadovanými znalostmi.¹⁴² Musí se ke svému majetku chovat tak, aby se jeho hodnota s časem zhodnocovala. S péčí řádného hospodáře nejedná ta osoba, která přijala volenou funkci, i když musela vědět, že ji nedokáže s požadovanou loajalitou a potřebnými znalostmi vykonávat. Pokud osoba zjistí na své straně překážky, které by jí v bránily ve správném výkonu svěřené funkce, musí z toho vyvodit patřičný závěr, jinak je stanovena domněnka nedbalosti a presumpce zavinění. Vznikne-li v právnické osoby škoda, způsobená porušením

¹⁴⁰ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., a kol. 2014, s. 668

¹⁴¹ § 159 OZ

¹⁴² Deverová, L., 2015

povinností při výkonu funkce, odpovídá za ní člen, které jí způsobil. Nenahradí-li škodu, dostává se do pozice dlužníka.¹⁴³

7.1.1.3 Použití zisku

Pokud spolek v rámci své vedlejší činnosti podniká, a plyne ji z tohoto podnikání zisk, musí ho použít pouze k dosahování statutárního účelu. Není možné, aby si zisk vzešlý z podnikání, rozdělili mezi sebou členové spolku, členové jeho orgánu anebo jim blízké osoby. (za předpokladu, že to není v souladu s jeho hlavní činností).¹⁴⁴

Použití zisku je tak nutně vázáno na realizaci společného zájmu členů, k němuž byl spolek založen a na jeho správu. Náklady na správu spolku zákon nevymezuje, ale jedná se o náklady související s hlavní činností spolku, to znamená náklady související s fungování orgánů spolku a náklady vyplývající z naplňování hlavního účelu spolku.¹⁴⁵

7.1.1.4 Příklad hospodaření na konkrétním spolku

Jako vzor pro ukázkou hospodaření konkrétního spolku jsem si vybral Spolek zdravého úsudku FILIP z Nového Města na Moravě, vedeného u Krajského soudu v Brně. Informace byly získány ze stanov spolku.

Spolek vznikl za účelem podpory občanské společnosti (návrhová a připomínková činnost v rámci legislativního procesu na všech úrovních, tvorba a zadávání koncepcí, odborných studií, rešerší atd.)

Finance získává spolek z členských příspěvků, darů, dotací a z jiných příležitostných příjmů. Členové spolku jsou rozděleni do třech skupin s tím, že povinnost hradit členské příspěvky má jenom jedna skupina (tzv. přispívající členové). Zároveň spolek ve stanovách uvádí, že na podporu své hlavní činnosti může podnikat.

¹⁴³ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 95-99

¹⁴⁴ Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti - k veřejně prospěšnému účelu spolku

¹⁴⁵ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 193

Spolek při své činnosti usiluje o vyrovnané hospodaření, zisk z finanční činnosti spolku lze použít pouze pro spolkovou činnost nebo správu spolku. Kontrola hospodaření je v kompetenci členské schůze, která zároveň schvaluje výroční zprávu zpracovanou jednatelem. Členové spolku za závazky spolku nikterak neodpovídají.¹⁴⁶

7.1.2 Účetnictví spolku

Spolek (i spolek pobočný) může za splnění zákonem daných podmínek (zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví) vést pouze jednoduché účetnictví. Předpokladem pro to je, že nebude plátcem daně z přidané hodnoty, příjmy spolku za účetní období nebudou větší než tři miliony korun a stejně tak hodnota jejich majetku nepřekročí jeden a půl milionu korun.¹⁴⁷

Jednoduché účetnictví znamená, že spolky účtují pouze pohyb výdajů a příjmů, majetku a závazků, což je zjednodušení oproti podvojnému účetnictví (podvojně se účtují zápisy o stavu majetku a jiných aktiv, závazků včetně dluhů a jiných pasiv, o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření).¹⁴⁸

Spolek zároveň také může vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu, (konkrétní dopad je uveden v § 13a stejného zákona) podmínkou je, že se jedná o malou nebo mikro účetní jednotku a nemá povinnost mít účetní závěrku ověřenou auditorem. Definice malé a mikro účetní jednotky je uvedena ve zkoumaném zákonu pod usnesením § 1b a vychází se z velikosti ročního obrátu, hodnoty aktiv a průměrného ročního počtu zaměstnanců. Spolek nemá povinnost mít svou účetní závěrku ověřenou auditorem, a tudíž se ho poslední podmínka netýká.¹⁴⁹

Splněním výše uvedených podmínek znamená, že spolek při jednoduchém účetnictví vedou pouze peněžní deník, knihu pohledávek a knihu závazků a pomocné knihy o ostatních složkách majetku. Do šesti měsíců po skončení

¹⁴⁶ Stanovy spolku Spolek zdravého úsudku FILIP

¹⁴⁷ § 3 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

¹⁴⁸ § 4 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

¹⁴⁹ § 9 odst. 3 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

účetního období musí sestavit přehled o majetku a závazcích a přehled o příjmech a výdajích.¹⁵⁰

7.1.3 Spolek jako plátce daně

Problematika daní je velmi obsáhlá, proto se v této části zaměřím pouze na specifickou úpravu pro spolky (veřejně prospěšné poplatníky), obecným předpisům pro právnické osoby se věnovat nebudu.

Spolek je podle zákona o dani z příjmu brán jako veřejně prospěšný poplatník. Ten je definován jako právnická osoba, která v souladu se svými stanovami (spolek) vykonává jinou činnost, než je podnikání.¹⁵¹

7.1.3.1 Předmět daně u spolků

Předmětem daně jsou vždy příjmy získané z reklamy, členských příspěvků, příjem v podobě úroků a nájemné (mimo nájmu státního majetku). Členské příspěvky jsou sice předmětem daně, ale zákon je v § 19 z daně osvobozuje.

Naopak do předmětu daně nespádají u spolků příjmy získané z nepodnikatelské činnosti, pokud jsou náklady vynaložené, dle zákona o dani z příjmu, v souvislosti s prováděním této činnosti jsou vyšší. Dále do předmětu daně nepatří dotace, příspěvky, podpory a další položky, jejichž úplný výčet je uveden v usnesení § 18a zákona o dani z příjmu (dále jen ZDP). Většina dotací poskytnutých spolkům z veřejného rozpočtu bývá většinou vázána ke konkrétní akci nebo činnosti a její čerpaní je potom omezeno pouze tímto projektem. Nemůže být vynaložena na jiný účel.¹⁵²

Povinnost požadavku na vyšší náklady, než příjmy u nepodnikatelské činnosti se zkoumá za celé zdaňovací období, podle jednotlivých druhů činností. Do předmětu daně se pak započte zisk z každé konkrétní činnosti téhož druhu (po sečtení příjmů a nákladů za celé zdaňovací období). Veřejně prospěšný poplatník musí vést účetnictví minimálně tak, aby ke dni účetní závěrky byly odděleny

¹⁵⁰ §13 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

¹⁵¹ § 17 Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

¹⁵² Pelc, V., Pelech, P., 2015, s. 281

příjmy, které jsou předmětem daně od těch, které předmětem nejsou, nebo jsou osvobozeny.¹⁵³

Předmětem daně je také úrokový příjem z účtu, který se je zdaňován srážkou daní ve výši 19 %, kterou strhává a odvádí za poplatníka banka.¹⁵⁴

7.1.3.2 Základ daně

Spolek si navíc mimo odčitatelných položek uvedených v § 34 ZDP může snížit základ daně až o 30%, nejvýše však o 1000 000 Kč, v případě, že použije takto získané prostředky na krytí nákladů související s činnostmi, z nichž získané příjmy nejsou předmětem daně, a to nejpozději ve třech bezprostředně následujících zdaňovacích obdobích. Pokud by bylo 30 % méně než 300 000,- Kč, lze odečíst částku 300 000,- Kč, maximálně však do výše základu daně.¹⁵⁵

7.2 Majetková odpovědnost spolků

Spolek jako právnická osoba za své dluhy ručí do výše celého svého majetku.

7.2.1.1 Ručení členů spolku

Členství ve spolku není ze zákona spojeno s žádnou povinností ručit za dluhy spolku.¹⁵⁶ Oddělení majetku členů od majetku spolku je jednou ze základních zásad spolkového práva. Členové neručí za dluhy ani za předpokladu, že se na jejich vzniku podíleli.¹⁵⁷ Ale stanovy spolku mohou nějakou participací členů za dluhy spolku určit. Stejně tak neexistuje zákonná povinnost členů spolku podílet se na úhradě ztráty spolku, pokud stanovy neurčí něco jiného.¹⁵⁸

¹⁵³ § 18a odst. 3 a 4 Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

¹⁵⁴ Nabuželská, M., 2014

¹⁵⁵ §20 odst. 7 Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

¹⁵⁶ § 215 NOZ

¹⁵⁷ Svejkovský, J., Deverová, L. a kol., 2013, s. 189

¹⁵⁸ Telec., I., 2013, s. 763

7.2.1.2 Ručení členů statutárních nebo jiných volených orgánů

Na členy volených orgánů spolku se vztahují stejná pravidla jako pro ostatní právnické osoby. Platí pro ně povinnost chovat se s péčí řádného hospodáře. Při porušení této povinnosti je povinen uhradit spolku škodu, kterou jí způsobil. (Více v předchozí části u kapitoly péče řádného hospodáře).

7.2.1.3 Odpovědnost spolku hlavního za dluhy pobočného spolku

V případě založení pobočného spolku spolkem hlavní, se musí do veřejného rejstříku fyzických a právnických osob, mimo ostatní zákonem stanovené údaje (identifikační údaje hlavního spolku, rozsah jeho práv a povinností určených ze stanov hlavního spolku), uvést také rozsah ručení spolku hlavního za dluhy pobočného spolku.¹⁵⁹

7.2.1.4 Ručení při přeměně spolku

Při **fúzi spolků** se může věřitel, který doloží, že se mu v důsledku fúze podstatným způsobem zhorší dobytnost pohledávek, požadovat *“dostatečnou jistotu.”* Musí se, ale k tomuto právu přihlásit do šesti měsíců ode dne, kdy se k němu stal zápis účinným.¹⁶⁰ Zhoršení dobytnosti pohledávek v případě fúze může nastat například při spojení ekonomicky stabilního spolku s ekonomicky méně stabilním.¹⁶¹

Pokud stanovy při **rozdělení spolku** nevedou něco jiného, platí, že za dluhy rozdělujícího se spolku ručí všechny nástupnické spolky společně a nerozdílně¹⁶². Toto usnesení je ve spolkovém právu zmíněno ještě jednou a to v § 299, který usnesení § 290 rozvádí o možnost dát si jmění nástupnického spolku ocenit znalcem, a to včetně ocenění jmění přecházející na ostatní nástupnické spolky, potom ručí každý nástupnický spolek pouze do výše svého čistého

¹⁵⁹ § 28 odst. 2 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

¹⁶⁰ § 280 OZ

¹⁶¹ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., a kol. 2014, s. 773

¹⁶² § 290 OZ

jmění¹⁶³ za stejných předpokladů jako při fúzi spolku, může i při rozdělení požadovat věřitel dostatečnou jistotu.¹⁶⁴

¹⁶³ § 299 OZ

¹⁶⁴ § 300 OZ

Závěr

Při psaní diplomové práce jsem vycházel z předem stanovených zásad a cílů, které jsem si určil v úvodu práce. Struktura práce na základě toho byla rozdělena na úvodní část, historický exkurz, právní úpravu spolkového práva z roku 1990, právní úpravu podle nového Občanského zákoníku, právní postavení spolku, účel spolku, jeho hospodaření a majetkovou odpovědnost.

V části nazvané historický exkurz byla hlavní pozornost zaměřená na vývoj spolkového práva na území Českých zemí. Jsou zde uvedeny první zákony, které regulovaly shromažďování osob. Právní předpisy, zde uvedené, začínají Císařskými patenty a tato část končí zákonem z roku 1952 o dobrovolných organizacích. Cílem těchto zákonů byla ve většině případů snaha eliminovat možný vznik protirežimních spolků.

Na předchozí část přímo navazují následující dvě části, v první části je popsán zákon z roku 1990 o sdružování občanů, ve druhé pak právní úprava spolkového práva obsažená v novém občanském zákoníku. V případě zákona o sdružování občanů bylo spolkové právo samostatně stojící zákon, který měl 22 paragrafů, které popisovaly způsob a možnosti vzniku a zániku občanského sdružení. Tento právní předpis byl zrušen v souvislosti s rekodifikací občanského zákoníku, kterého se stalo spolkové právo součástí. Jedná se o pozitivní krok, protože jak je uvedeno v samotném textu práce lépe to ukazuje na jejich soukromoprávní podstatu. Občanský zákoník přejal většinu pravidel ze zákona o sdružování občanů, které ještě rozšířil a doplnil. V této části je popsána obecná právní úprava spolků jako právnických osob, tak i část speciální vztahující se jenom na spolky. Kapitola končí komparací tohoto právní předpisu se zákonem o sdružování osob.

Základním znakem spolku je jeho spolková autonomie. Záleží pouze na vůli zakladatelů, zda spolek založí a jaké si určí vnitřní poměry ve spolku. Stát do jeho vnitřních poměrů může zasahovat pouze minimálně. Spolek nemůže být založen za účelem dosažení zisku (na rozdíl od obchodních korporací), důvodem k jeho založení je spolkový zájem.

Spolek může při splnění zákonem daných předpokladů vést pouze jednoduché účetnictví (a ve zjednodušeném rozsahu). Stejně tak v problematice daní se na spolek, jakožto na veřejně prospěšného poplatníka, vztahují některá speciální usnesení, která jsou pro spolky vzhledem k výpočtu jejich daňové povinnosti výhodnější. Občanský zákoník nově zavedl povinnost volených členů právnických osob chovat se s péčí řádného hospodáře, tato povinnost se dotýká i spolků a členů jejich statutárního orgánu (pokud stanovy určí tak i kontrolní a rozhodčí komise).

Na závěr bych rád podotkl, že úkolem této diplomové práce nebylo vytvoření nové právní koncepce spolkového práva. Cílem bylo popsat jeho vývoj na území České republiky s důrazem hlavně na poslední dvě právní úpravy (zákon o sdružování občanů a úprava obsažená v novém občanském zákoníku). Problematika spolkového práva je rozsáhlá, a proto by nebylo možné při zachování stanoveného rozsahu práce ji celou podrobně popsat. Práce je zaměřena na stručnou charakteristiku vývoje spolkového práva a vymezení současného právního postavení spolků s detailnějším zaměřením na témata zvolená v zásadách práce.

Resume

While writing this thesis I used the pre-established principles and goals that I determined at the opening chapter of the thesis. The structure of the thesis was divided into an introductory part, a historical background, rules of federal law of the year 1990, legislation by the new Civil Code, the legal status of the clubs, the purpose of the clubs, their economic activities and property accountability.

In the section entitled to historical background the main attention was focused on the development of federal law on Czech territory. First laws that regulated public gatherings are listed here. Legislation herein, begins with the Imperial patents and end this part with the mention about the law on volunteer organizations from the year 1952. The aim of these laws was to eliminate the possible formation of anti-regime associations, in most cases.

The previous section directly follows with the two following parts: the first part describes the law of 1990 on clustering of citizens, in the second part is described the federal law contained in the new Civil Code. In the case of the law on citizens clustering the federal law was the freestanding law with 22 paragraphs, describing the way and the possibility of a formation and dissolution of the civic association. This legislation was repealed in connection with the recodification of the Civil Code and the federal law became part of it. This is a positive step because it shows better its private nature as indicated in the text of the thesis. The Civil Code took over most of the rules of law on citizens clustering, which have expanded and supplemented. This section describes the general legal regulation of clubs as legal entities, as well as a special section related only to the clubs. The chapter ends with the comparison of this legal regulation with the law on citizens clustering.

The basic feature of the club is its federal autonomy. It only depends on the will of the founders, whether the club will be established and how the internal relations will be set. The state can interfere its internal affairs only minimally. The association cannot be established for profit (unlike business corporations), but the reason for its founding is a common interest of members.

The club may, based on the legal assumptions, lead only simple accounting (in a simplified range). Likewise, when it comes to the tax issues, the club (as public benefit payer) is subject to certain special resolutions, which reduce its tax obligation. The Civil Code recently introduced the obligation of elected members of legal entities to behave with due diligence. This obligation also applies to clubs and members of their statutory body (Audit and Arbitration Commission as well when it is stated in statutes).

At the end, I would like to point out that the purpose of this thesis was not creating a new legal concept of federal law. The aim was to describe its development in the Czech Republic with a focus mainly on the two latest legislations (the law on citizens' clustering and the legislation contained in the new Civil Code). The issue of federal law is extensive and therefore, it would not be possible to describe it in detail while maintaining the specified scope of the thesis. The work is focused on a brief characteristic of the development of federal law and the definition of the current legal status of clubs with a detailed focus on themes chosen in the principles of the thesis.

Seznam použitých zkratk

NOZ – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZoSO – Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

ZDP – Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu

Použité zdroje

1. ADÁMKOVÁ, K., *Úvaha nad potřebností “nepotřebného” zákona o spolcích*, [Právní rozhledy 2/2001, s. 65]
2. BĚLOHLÁVEK, A. J.; ČERNÝ, F.; JUNGWIRTHOVÁ M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. *Nový občanský zákoník . Srovnání dosavadní a nové občanské úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-413-8
3. DEVEROVÁ, L., *Výklad k povinnosti orgánů spolku jednat s péčí řádného hospodáře 2015*, [online] 2014 [cit. 15-03-2016]. Dostupné na <http://www.kynologie.cz/aktuality/vyklad-k-povinnosti-organu-spolku-jednat-s-peci-radneho-hospodare.htm>
4. DOBROZEMSKÝ, V.; STEJSKAL, J. *Měníme stanovy spolku*, UNeS. – Unes – účetnictví neziskového sektoru (Wolter Kluwer), 2015
5. DRAŠAROVÁ, E. *Stát, spolek a spolčování*. [online] 2014 [cit. 15-03-2016]. Dostupné na: <http://www.nacr.cz/E-publ/paginae/fulltext/1993/Drasarova.pdf>
6. *Důvodová zpráva k NOZ*. [online] 2012 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
7. GÜRLICH, R. *Právnícké osoby – zrušení, přeměna, likvidace*, [Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. 47/2013, s. 1]
8. HOLUB, M., a kol., *Občanský zákoník – Komentář*, Linde Praha a. s. 2003, ISBN 80-7201-406-4

9. HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-495-4
10. JEMELKA, L. BŘEŇ, J. *Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím, zákon o právu petičním s komentářem*. Praha: ASPI, a. s., 2007, ISBN 978-80-7357-279-2
11. KUČERA. P., *Firmy už mohou měnit sídlo bez omezení, zákon zmírnil* [online] 2014 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/firmy-uz-mohou-menit-sidlo-bez-omezeni-zakon-zmirnil/r~i:article:643979/>
12. MALÝ, K a kol. *Dějiny českého a československého státu do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-39-4
13. NABUŽELSKÁ, M., *UNes – Unes – účetnictví neziskového sektoru* (Wolters Kluwer), 2014.,
14. PELC, V., PELECH, P., *Daň z příjmu s komentářem*. Nakladatelství ANAG, 2015, ISBN 978-80-7263-943-4
15. RONOVSÁ, K. *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí*, Masarykova univerzita v Brně 2004, ISBN 80-210-3453-X
16. Kateřina RONOVSÁ, K. *Spolková autonomie v novém soukromém právu: její význam a limity*, [Právní rozhledy 4/2016, s. 115]
17. RONOVSÁ, K. *Spolkové a nadační právo*. Masarykova univerzita v Brně 2008, ISBN 987-80-210-4512-5
18. RYŠÁKOVÁ, V.; BANÁTČOVÁ, P.; PRUDÍKOVÁ, D., KORBEL, F., *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*, GRADA Publishing a.s., Praha 2014, ISBN 978-80-247-5157-3
19. ŠIMÁČKOVÁ, K., ZAHUMENSKÁ, V., BENÁK, J., *Účast spolků ve správních řízeních*, CPVP.- Časopis pro právní vědu a praxi, 2013
20. SOMMER, O. *Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2011. ISBN 978-80-7357-616-5

21. *Spolky a jejich postavení dle nového Občanského zákoníku*, [online] 2014 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: www.esfcr.cz/file/8783_1_1/
22. Spolek přátel místních drah, *stanovy společnost*, [online] 2014 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=12680284&subjektId=677056&spis=508252>
23. Spolek Ulice Plzeň, *stanovy společnost*, [online] 2014 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=40945000&subjektId=799263&spis=504750>
24. Spolek zdravého úsudku FILIP, *stanovy společnost*, [online] 2014 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=17674763&subjektId=217346&spis=786182>
25. ŠŤOVÍČEK, J.; JANÁK, J. *Nová právní úprava spolku*, [online] 2014 [cit. 05-03-2016]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-spolku-i-94260.html>
26. SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol., *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN978-80-445-2
27. *Statistická ročenka České republiky – 2015* dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2015>
28. TELEC, I., *Spolkové právo*, Praha C. H. Beck 1998, ISBN 80-7179-194-6
29. TELEC, I. *Zásady nového spolkového práva*. Právní rozhledy. 2013, č. 22.
30. Účast spolku v řízení, [online] 2016 [cit. 012-03-2016]. Dostupné na: <http://frankbold.org/poradna/kategorie/obcanska-sdruzeni-zalozeni-fungovani-cinnost/rada/ucast-v-rizenich-podle-zvlastnic>
31. *Vyjádření Asociace veřejně prospěšných organizací ČR (AVPO ČR) k výkladům nového občanského zákoníku, které se týkají právní úpravy spolků*, [online] 2012 [cit. 17-03-2016]. Dostupné na: http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Vyjadreni_AVPO_CR_spolky.pdf

32. *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti - k veřejně prospěšnému účelu spolku,* [cit. 16-03-2016] Dostupné na: http://www.uvucr.cz/sluzby/stanovisko_ucel_spolku.pdf

33. *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti - k veřejně prospěšnému účelu spolku,* [cit. 2016-01-04] dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-09.pdf>

Požité právní předpisy

Zákon č. 106/1867 z. ř., o právu spolčovacím

Císařský patent č. 253/1852 ř. z., o spolicích

Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech

Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromáždění

Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon)

Předpis č. 114/1992 Sb., zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny